

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНКЫ**

**2019-жылдын I чейреги үчүн
акча-кредит саясаты жөнүндө отчет**

**Бишкек
2019-жыл май айы**

Акча-кредит саясаты жөнүндө отчет Улуттук банк тарабынан чейрек сайын жарыяланып турат. Инфляциянын негизги факторлорун иликтөөлөргө жана болжолдоолорго, ошондой эле тышкы чөйрөдө жана Кыргыз Республикасында экономикалык жагдайдын өнүгүүсүнө баа берүүлөргө негизделген акча-кредит саясаты чөйрөсүндө Улуттук банктын чечимдери жөнүндө коомчулукка маалымат берүү мына ушул отчеттун максаты болуп саналат.

Кыргыз Республикасында акча-кредит саясаты

Тиешелүү акча-кредит саясатын жүргүзүү аркылуу баа туруктуулугуна жетишүү жана аны колдоого алуу **акча-кредит саясатынын максаты** болуп саналат.

Акча-кредит саясатынын негизги инструменти – Улуттук банктын эсептик чени. Жүргүзүлүп жаткан акча-кредит саясатын өркүндөтүү жана натыйжалуулугун арттыруу максатында, 2014-жылы Улуттук банк акча-кредит саясатынын жаңы негизине өткөн, ага ылайык Улуттук банктын эсептик чени акча рыногундагы каражаттар наркынын көрсөткүчү болуп саналат. Акча-кредит саясатынын операциялык багыты катары акча рыногунун кыска мөөнөттүү пайыздык чендери эсептелет. Жаңы негизге өтүү максаты катары банктар аралык кредиттик ресурстар рыногун өнүктүрүүгө жана экономиканын реалдуу секторун колдоого багытталган акча-кредит саясатынын пайыздык каналынын ишине таасирди күчөтүү саналат.

Акча-кредит саясатынын сандык көрсөткүчү – инфляцияны орто мөөнөттүү мезгилде 5-7 пайыз чегинде кармап туруу. Акча-кредит саясатын иштеп чыгуу жана аны ишке ашыруу Акча-кредит саясатынын орто мөөнөттүү мезгилге каралган негизги багыттарынын алкагында жүзөгө ашырылат.

Улуттук банктын акча-кредит саясаты келечекке багытталган саясат болуп саналат, анткени, акча-кредит саясаты жагында кабыл алынган чечимдердин өлкөнүн негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөрүнө таасири белгилүү бир лаг менен жүргүзүлөт. Акча-кредит саясаты, Кыргыз Республикасында жана тышкы чөйрөдө экономикалык жагдайдын өнүгүшү, макулдашылган жана экономикалык жактан негизделген болжолдоолордон алынган, кыска жана орто мөөнөттүү мезгилдерге каралган инфляция боюнча болжолдоолордун негизинде иштелип чыгат.

Коммуникациялык саясат Улуттук банктын акча-кредит саясатынын негизги инструменттеринин бири болуп саналат. Калкка маалымат берүү жана тиешелүү инфляциялык күтүүлөрдүн калыптанышына өбөлгө түзүү максатында, Улуттук банк тарабынан үзгүлтүксүз негизде пресс-релиздер чыгарылып, акча-кредит саясаты маселелери боюнча пресс-конференциялар өткөрүлүп турат. Улуттук банктын өлкөдөгү күндөлүк жана күтүлүп жаткан макроэкономикалык жагдай боюнча баа берүүсү Акча-кредит саясаты жөнүндө отчетто ар бир чейректин үчүнчү айынын башталышында жарыяланып турат. Улуттук банк Башкармасынын эсептик чен өлчөмү тууралуу маселелер боюнча отурумдарынын графиги банктын расмий интернет-сайтында жарыяланат.

2019-жылдын I чейрегиндеги акча-кредит саясаты жөнүндө отчет Улуттук банк Башкармасынын 2019-жылдын 27-майындагы № 2019-П-07/28-1-(ДКП) токтому менен жактырылган.

Мазмуну

1-глава. Тышкы чөйрө	8
1.1. ЕАЭБге мүчө өлкөлөрдүн жана соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн экономикалык өнүгүүсү	8
1.2. Дүйнөлүк товардык-чийки зат рыноктору	11
2-глава. Макроэкономикалык өнүгүү	14
2.1. Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр рыногунда суроо-талап жана сунуш	14
2.2. Тышкы сектор	17
3-глава. Акча-кредит саясаты	20
3.1. Акча-кредит саясатын ишке ашыруу	20
3.2. Финансы рыногунун инструменттери	23
3.3. Монетардык индикаторлор динамикасы	27
4-глава. Инфляциянын динамикасы	29
4.1. Керектөө бааларынын индекси	29
4.2. Болжолдоону факты менен салыштыруу	30
5-глава. Орто мөөнөткө каралган болжолдоолор	31
5.1. Тышкы чөйрө жөнүндө божомолдор	31
5.2. Орто мөөнөткө каралган болжолдоо	33
1-тиркеме. Негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөр	38
2-тиркеме. Глоссарий	39
3-тиркеме. Кыскартылган сөздөрдүн тизмеси	41

Резюме

Кыргыз Республикасынын экономикасы 2019-жылдын I чейреги ичинде өлкөдө орун алган алгылыктуу ички жана тышкы экономикалык шарттардын таасири астында өнүккөн.

Тышкы чөйрөдө негизинен туруктуу жагдай сакталып турган. Кыргызстандын соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрүндө экономикалык жигердүүлүктүн бир аз басаңдашы байкалган, ошол эле учурда алгылыктуу экономикалык өсүш арымы сакталып турган. Дүйнөлүк товардык-чийки зат рынокторунда баа динамикасы базалык сценарий болжолдоолоруна көбүрөөк дал келген. Глобалдуу жана регионалдык рыноктордо түптөлгөн тенденция жакынкы мезгилдерде Кыргыз Республикасынын экономикасына карата олуттуу инфляциялык тобокелдиктерди шарттабай тургандыгы күтүлүүдө.

Экономикалык өсүш, өнөр жай сектору жана чогуу алгандагы ички суроо-талаптын алгылыктуу динамикасы, атап айтканда айкын эмгек акынын өсүшү жана эмгек мигранттарынын акча которууларынын алгылыктуу агымы менен камсыздалган. 2019-жылдын 1-чейрегинде ИДӨнүн өсүшү 5,3 пайызды түзгөн, ал эми “Кумтөр” ишканаларын эске албаганда ИДӨ 1,4 пайызга жогорулаган.

Соода балансы экспорттук операциялардын өсүшү жана импорттук операциялардын төмөндөшү таасири астында түптөлгөн. Алтынды сунуштоо көлөмүнүн өсүшүнүн эсебинен экспорт 13,8 пайызга жогорулаган, ал эми импорт 8,5 пайызга төмөндөгөн, бул керектөө жана инвестициялык товарларды сунуштоо көлөмүнүн азайышы менен шартталган. Натыйжада, өлкөнүн соода балансынын тартыштыгы 588,1 млн АКШ доллары өлчөмүндө түптөлгөн. Тышкы соода жүгүртүү көлөмү¹ 2,8 пайызга төмөндөп, 1,5 млрд АКШ долларын түзгөн.

Отчеттук мезгил ичинде өлкөдөгү негизги товарларга жана кызмат көрсөтүүлөргө баа динамикасы, азык-түлүк товарлар тобуна баалардын туруктуу төмөндөшүнүн жана кызмат көрсөтүүлөргө, алкогольдук продукцияга жана тамекиге баалардын өсүш арымынын басаңдашынын эсебинен төмөндөө арымын уланткан. Азык-түлүктөн башка инфляция нөлдүк мааниге жакындашкан. Мындай баа деңгээлинин түптөлүшүнүн негизги факторунан болуп, ички сыяктуу эле, импорттук азык-түлүк товарларын сунуштоо көлөмүнүн жогору болушу саналат. Өтүп жаткан жылдын январь-март айларында керектөө баа индекси нөлдөн төмөн мааниде катталып, -0,3 пайызды, ал эми 2019-жылдын март айында жылдык мааниде – -0,7 пайызды түзгөн.

Улуттук банктын жаңыртылган инфляциялык болжолдоолорунда төмөн инфляциялык динамиканы сактоо каралган: тышкы таасирлер жок учурда инфляциянын орточо деңгээли (мезгилден мезгилге карата) 1,0 пайызга жакын күтүлүүдө, 2019-жылдын акырына инфляция (2019-жылдын декабрь айы 2018-жылдын декабрь айына карата) 4,0 пайызга жакын деңгээлде түптөлүшү мүмкүн.

Инфляциянын орто мөөнөттүү мезгилдеги динамикасына баа берүү, тышкы чөйрөнүн өнүгүү тенденциялары жана түптөлгөн ички экономикалык шарттар Улуттук банкка 2019-жылдын I чейреги ичинде акча-кредит саясатынын түрткү берүү багытын сактап турууга мүмкүндүк берген. Банк тутумунда үстөк ликвиддүүлүктүн өсүшү байкалган, мында банктар аралык кредит рыногунун жигердүүлүгү жетишерлик жогорку деңгээлде сакталган. Бүтүндөй алганда, банк секторунда сезондук факторлордон улам ресурстук базанын кыскарышынын алкагында кредиттөө көлөмүнүн бир аз төмөндөшү байкалган. Акча рыногунун пайыздык чендери негизги ченге карай жылышын улантуу менен Улуттук банк тарабынан белгиленген пайыздык чектин алкагында орун алган.

---

¹ Маалыматтар Улуттук банктын кошумча баа берүүлөрүн эске алуу менен ФОб баасында берилген.

1-глава. Тышкы чөйрө

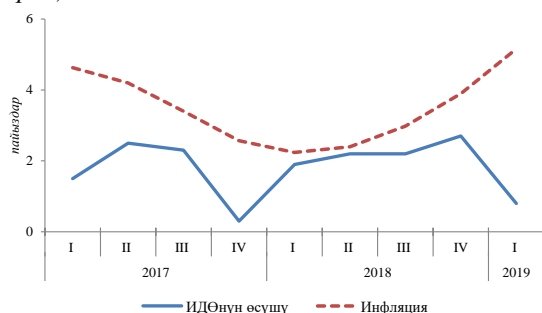
1.1. ЕАЭБге мүчө өлкөлөрдүн жана соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн экономикалык өнүгүүсү

Кыргызстандын соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрүндө экономикалык жигердүүлүктү калыбына келтирүү тенденциясы сакталып турган. Убактылуу факторлордун таасири астында Россияда экономикалык өсүш басаңдап, ал эми инфляция максаттуу деңгээлден жогору түптөлгөн. Казакстанда экономиканын өсүшү инвестициялардын көбөйүшү, ошондой эле ички жана тышкы суроо-талаптын артышы менен камсыздалган, ал эми инфляция, эң башкысы, азык-түлүк товарларына баанын өсүшү менен шартталган. Беларусия экономикасынын өсүш динамикасынын басаңдоосу өткөн жылдагы жогору базанын таасири астында, ошондой эле көпчүлүк тармактарда анча жогору эмес өсүштөн улам калыптанган, ал эми инфляция деңгээли бир аз жогорулаган. Арменияда экономикалык өсүш сакталып турган, ал эми инфляция бир аз басаңдаган. Кытайда экономиканын келечекте өсүш арымынын акырындап басаңдашы жөнүндө болжолдоолор өзгөргөн эмес.

Россия

1.1.1-график. Россияда ИДӨнүн жана инфляциянын өсүш динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: «Блумберг» МА, РФ Экономикалык өнүгүү министрлиги, Росстат

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде Россияда экономикалык өсүш күтүлүп жаткандай эле басаңдаган.

Алсак, Россиянын Экономикалык өнүгүү министрлигинин баа берүүсү боюнча өлкөнүн ИДӨсүнүн өсүш арымы 2019-жылдын I чейрегинде 2018-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда, КНСТИ жогорулатуунун жана инфляциянын күч алышынан улам, 0,8 пайызга чейин басаңдаган. ИДӨнүн өсүш арымынын басаңдоосуна соода жүгүртүүнүн кыскарышы кыйла салым кошкон. ИДӨнүн өсүш арымына негизги алгылыктуу салымды өнөр жай өндүрүшү

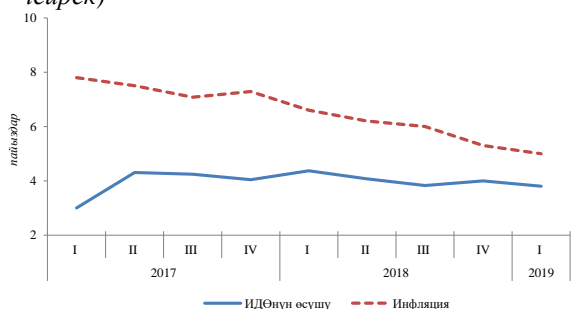
(0,6 п.п.) жана транспорттук-логистикалык комплекс (0,2 п.п.) кошкон.

Керектөө жигердүүлүгү отчеттук мезгил ичинде басаңдаган, бул инфляциянын күч алышынан жана өткөн жылдын акырында КНСТИн жогорулашы күтүлгөндөн улам, азык-түлүктөн башка товарларды чекене сатуунун жогорулашына байланыштуу жигердүүлүктүн бир аз өсүшүнөн кийин эмгек акынын өсүш арымынын басаңдашынан улам жүргөн. Ички жана тышкы финансы рынокторунда жагдай бир аз турукташкандыктан, тышкы тобокелдиктердин өнүккөн өлкөлөр тарабынан пайыздык чен траекторияларын кайра карап чыгуудан улам төмөндөшүнө байланыштуу, Россиядан капиталдын агылып чыгуусу кыскарып, федералдык насыя облигациялар рыногунда резидент эместер тарабынан суроо-талап калыбына келген.

Отчеттук мезгил ичинде КНСТИн жогорулашынын бааларга салымы жетишерлик орточо болуп, инфляциялык күтүүлөр төмөндөгөн, бирок жогору деңгээлде сакталып турган. Алсак, 2019-жылдын I чейрегинде инфляция 2018-жылдын ушул эле мезгилине салыштырмалуу 5,2 пайыз деңгээлинде түптөлгөн. Мында азык-түлүк товарларына баалар 2018-жылдын тиешелүү көрсөткүчүнө караганда 5,8 пайызга, азык-түлүктөн башка товарларга – 4,6 пайызга, ал эми кызмат көрсөтүүлөргө баалар – 5,1 пайызга өскөн.

Казакстан

1.1.2-график. Казакстанда ИДӨнүн жана инфляциянын өсүш динамикасы (өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: Казакстан Республикасынын статистика боюнча агенттиги, Улуттук банктын эсептөөлөрү

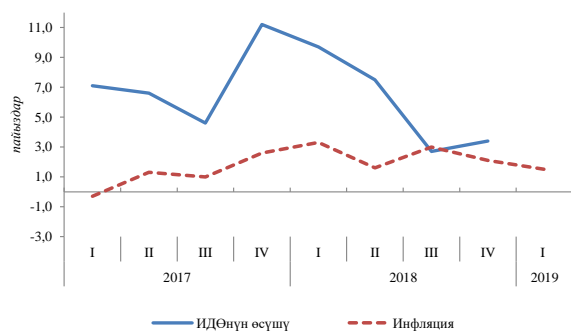
менен камсыздалган.

Ички суроо-талап калктын реалдуу акчалай кирешесинин өсүшү (январь-февраль айларында жылдык мааниде +9,4 пайыз), ошондой эле банк секторунда керектөө кредиттеринин портфелинин артышы менен шартталган (февраль айында жылдык мааниде +13,5 пайыз). Мындан тышкары, мунайга баанын орточо жогору конъюктурасы шартында, 2019-жылдын I чейрегинде чийки зат товарларынын көлөмүн арттыруу да өсүшкө салым кошкон.

2019-жылдын I чейрегинде Казакстанда инфляция 2018-жылдын тиешелүү чейрегиндеги 6,6 пайызга каршы 5,0 пайыз деңгээлинде түптөлгөн жана ал азык-түлүк товарларына баанын өсүшү менен шартталган. Мында, кароого алынган мезгил ичинде инфляциянын ооздуктоочу фактору катары акы төлөнүүчү кызмат көрсөтүүлөргө баалардын жана тарифтердин арымынын басаңдоосу саналат, бул табигый монополия кызматтарына тарифтерди төмөндөтүү боюнча чаралардын колдонулушуна байланыштуу.

Армения

1.1.3-график. Арменияда ИДӨнүн жана инфляциянын өсүш динамикасы (өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: Армениянын Улуттук статистикалык кызматы, «Блумберг» МА, Армения Республикасынын Борбордук банкы

(+10,1 пайыз), курулуш көлөмүн (+10,8 пайыз) жана өнөр жай продукциясын (+2,0 пайыз) арттыруу менен колдоого алынган. Мында айыл чарба секторунда 0,2 пайызга төмөндөө белгиленген.

Кароого алынган мезгил ичинде Казакстан экономикасынын туруктуу өсүш арымы уланган. Казакстандын ИДӨсүнүн өсүшү 2019-жылдын I чейрегинде 2018-жылдын тиешелүү мезгилиндеги 4,1 пайызга каршы 3,8 пайызды¹ түзгөн. Казакстан экономикасынын өсүшү, эң башкысы, курулуштагы (+8,9 пайыз), соодадагы (+7,2 пайыз), өнөр жайдагы (+3,2 пайыз) өсүш менен жана жогору инвестициялык, тышкы жана ички суроо-талаптын алкагында бардык негизги экономикалык секторлордо жалпы алгылыктуу динамика

2019-жылдын I чейрегинде Арменияда 2018-жылдын экинчи жарымында басаңдоодон кийин экономикалык жигердүүлүктүн бир аз күч алуусу байкалган.

Армениянын УСК алдын ала маалыматтары боюнча Арменияда экономикалык жигердүүлүк көрсөткүчү отчеттук мезгилде 6,5 пайызга жогорулаган, ал алгылыктуу тышкы шарттар жана мамлекеттин түрткү берүү саясатын жүргүзүүсү менен шартталган. Секторлор боюнча алып караганда экономикалык өсүш кызмат көрсөтүүлөр көлөмүн (+17,3 пайыз), соода көлөмүн (+10,8 пайыз) жана өнөр жай продукциясын (+2,0 пайыз) арттыруу менен колдоого алынган. Мында айыл чарба секторунда 0,2 пайызга төмөндөө белгиленген.

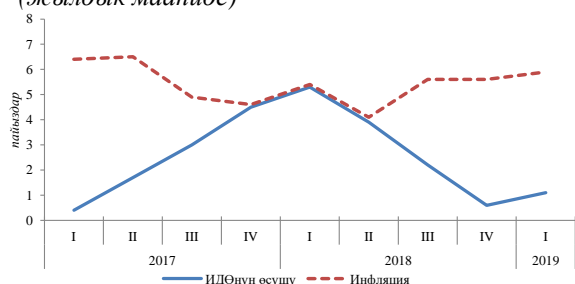
¹ Казакстан Республикасынын Улуттук экономика министрлигинин алдын ала маалыматтары боюнча.

Дүйнөлүк экономиканын өсүш арымынын басаңдашынын жана суроо-талаптын начарлашынын алкагында жыл башынан тартып Арменияда төмөн инфляциялык чөйрө сакталып турган. Отчеттук мезгил ичинде Арменияда инфляция өткөн жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 1,5 пайызга чейин басаңдаган (3,3 пайыз). Мында азык-түлүк товарларына баалар (алкоголдук ичимдиктерди жана тамекини кошо алганда) 2,6 пайызга, азык-түлүктөн башка товарларга баалар – 0,8 пайызга жана кызмат көрсөтүүлөргө баа – 0,4 пайызга өскөн.

Беларусь

1.1.4-график. Беларусияда ИДӨнүн жана инфляциянын өсүш динамикасы

(жылдык мааниде)

Булагы: Беларусия Республикасынан Улуттук статистика комитети

2019-жылдын I чейрегинде Беларусия ИДӨсүнүн өсүш арымынын басаңдоо динамикасы сакталып турган.

Беларусия экономикасы 2019-жылдын I чейрегинде 2018-жылдын I чейрегиндеги 5,3 пайыз өсүшкө салыштырганда 1,1 пайызга өскөн. 2019-жылы өткөн жылдагы жогору база таасиринин эсебинен Беларусия экономикасынын олуттуу басаңдашын байкоого болот. Кыйла байкалган алгылыктуу динамика 2019-жылдын I чейрегинде курулуш сектору (+5,9 пайыз), соода (+3,5 пайыз), кайра иштетүү өнөр жайы (+1,4 пайыз) боюнча белгиленген.

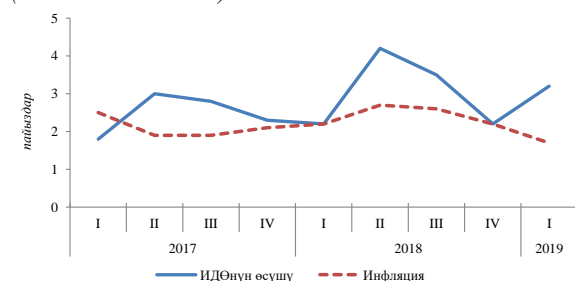
Мында Беларусия экономикасынын өсүшүнүн басаңдашы, негизинен, айыл чарбада (-1,0 пайыз), ошондой эле электр энергиясы, газ, буу, ысык суу менен камсыздоо жана абаны тазалоо (-4,1 пайыз) секторунда төмөндөөгө байланыштуу болгон, бул 2019-жылдын февраль-март айларында жогорку орто температурадан улам жана жылытуу муктаждыктары үчүн энергия иштеп чыгаруунун төмөндөшүнөн улам келип чыккан.

2019-жылдын I чейрегинде Беларусия Республикасында инфляция мааниси 2018-жылдын I чейрегине карата 2018-жылдагы 4,9 пайызга каршы 5,9 пайыз деңгээлинде түптөлгөн. 2019-жылдын I чейрегинде азык-түлүк товарларына баалар жылдык мааниде 6,5 пайызга өскөн, азык-түлүктөн башка товарлар 3,7 пайызга кымбаттаган, акы төлөнүүчү кызмат көрсөтүүлөр наркы 7,9 пайызга жогорулаган.

АКШ

1.1.5-график. АКШда ИДӨнүн жана инфляциянын өсүш динамикасы

(жылдык мааниде)

Булагы: АКШ соода министрлиги, АКШнын эмгек министрлиги, «Блумберг» МА

2018-жылдын I чейрегинде АКШ ИДӨсүнүн өсүш арымы күч алып, аналитиктердин күтүүлөрүнө дал келген эмес.

АКШнын соода министрлигинин алдын ала маалыматы боюнча өтүп жаткан жылдын I чейрегинде ИДӨнүн өсүшү (жылдык арымга эсептөөдө буга чейинки чейрекке карата) 3,2 пайызды түзгөн, бул 2018-жылдын IV чейрегиндеги 2,2 пайызга караганда жогору.

Экономиканын өсүшү, запастардын өсүшү, мамлекеттик чыгашалар жана таза экспорттун көбөйүшү менен шартталган,

экспорттун ИДӨнүн өсүшүнө салымы 1,0 п.п. түзгөн. Мында кароого алынган чейрек ичинде керектөө чыгашаларынын жана инвестициялардын өсүшү басаңдагандыгы

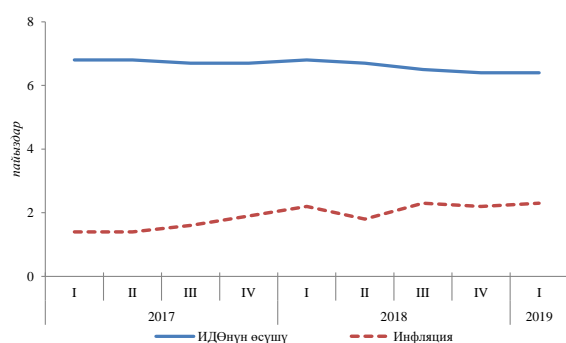
белгиленген. Аналитиктер белгилегендей, I чейректе экономиканын өсүшүнүн жогору көрсөткүчтөрү убактылуу жагдай болуп саналат, анткени ИДӨ боюнча маалыматтар 2019-жылдын июнь айына чейин корректировкаланат.

2019-жылдын март айында АКШда инфляция февраль айындагы 1,5 пайыздан жогорулоо менен 1,9 пайызды түзгөн. Баалардын жогорулашы отун-энергетика тобуна кирген товарларга баалардын -0,4 пайызга чейин терс өсүшүнүн кыскарышына байланыштуу болгон. Мында өтүп жаткан жылдын март айында азык-түлүк жана базалык инфляция туруктуу болуп, тиешелүүлүгүнө жараша 2,1 жана 2,0 пайыз деңгээлинде түптөлгөн.

Кытай

1.1.6-график. Кытайда ИДӨнүн жана инфляциянын өсүш динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: КЭРдин Улуттук статистикалык бюросу, «Блумберг» МА»

Кытай экономикасынын өсүш арымы турукташкан, буга өкмөттүн түрткү берүүчү чаралары өбөлгө түзгөн. Кытай Эл Республикасынын статистикалык бюросунун маалыматы боюнча 2019-жылдын I чейрегинде ИДӨнүн өсүшү 6,4 пайызды түзгөн, бул аналитиктердин күтүүсүнөн ашып, 2018-жылдын IV чейрегиндеги көрсөткүчкө дал келген. Туруктуу өсүшкө өнөр жай өндүрүшүнүн жогору арымы, чекене сатуу көлөмү, курулуш секторунда инвестицияларды арттыруу жана ички суроо-талапты жогорулатуу өбөлгө түзгөн. Мында Кытай экономикасынын өсүшүнүн негизги себебинен болуп

керектөө саналат, 2019-жылдын I чейрегинин жыйынтыгы боюнча экономикага салым 65,1 пайызды түзгөн. Өлкөнүн бийлиги реалдуу экономиканы колдоого алуу үчүн салыктарды жана жыйымдарды төмөндөтүү, ошондой эле акча-кредит саясатын жеңилдетүү боюнча түрткү берүүчү чараларды кабыл алган.

2019-жылдын март айында КБИнин өсүшү февраль айында 1,5 пайыздан жогорулоо менен жылдык мааниде алганда 2,3 пайызды түзгөн. Инфляцияга олуттуу салымды азык-түлүк товарларынын кымбатташы кошкон, ошондой эле африка чочколорунун арасында кара тумоо ылаңынын таркап кетишинен кытай фермерлери анын санын кыскарткандыктан чочконун этине баалар кыйла өскөн. Баа индексинин төмөндөшү турак жай секторун, транспортту жана билим берүүнү камтыган товарлар тобунда байкалган. Инфляциянын жылдык мааниси «үч пайызга жакын» деңгээлде белгиленген максаттуу көрсөткүчтөн төмөн катталган.

1.2. Дүйнөлүк товардык-чийки зат рыноктору

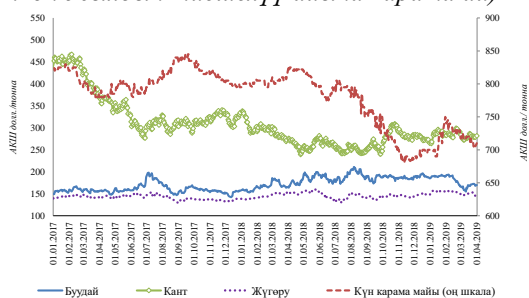
Дүйнөлүк товардык-чийки зат рынокторунда жагдай кароого алынган мезгил ичинде кооптонууну жараткан эмес. Азык-түлүк товарлар рыногунун динамикасы бүтүндөй алганда күтүлүп жаткан өзгөрүү диапазонунда орун алган. Дүйнөлүк мунай рыногунда баанын жогорулоо динамикасы байкалган. Алтынга баа жалпысынан алганда кароого алынган жылдын I чейреги ичинде жогорулоо же төмөндөө динамикасына ээ болгон эмес.

Азык-түлүк рыногу

1.2.1-график. Азык-түлүк товарларына баа динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

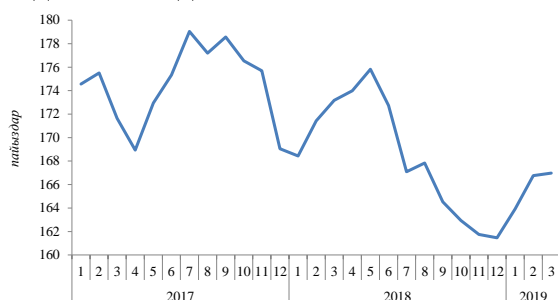

болжолдоолор, ошондой эле аларга төмөн болгон суроо-талап 2019-жылдын март айында дан эгиндерине баалардын төмөндөшүн шарттаган.

Май алынуучу өсүмдүктөрдүн түшүмү боюнча болжолдоолор алгылыктуу берилгендиктен, өсүмдүк май рыногу боюнча кооптонуулар жаралган эмес.

Кароого алынган мезгилдин акырында да кантка баанын төмөндөшү байкалган, бул өзгөчө негизги өндүрүүчү өлкөлөрдө күтүлгөндөн жогору түшүмгө байланыштуу болгон.

1.2.2-график. ФАО азык-түлүк баа индексинин динамикасы

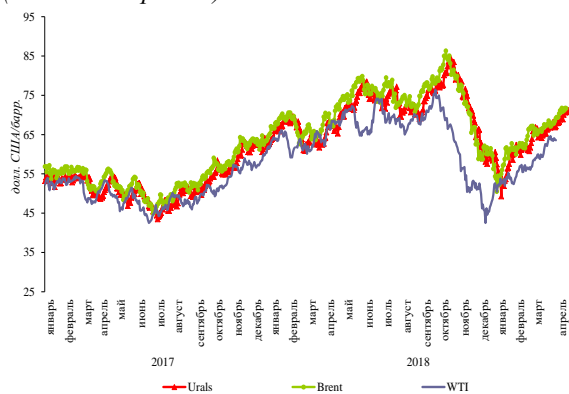

майына жана кантка баа төмөндөгөн, мында төмөндөө сүт продукциясына жана этке баалардын өсүшү менен компенсацияланган.

Энергия продукциялары рыногу

1.2.3-график. Мунайга баа динамикасы

(АКШ долларында)

көлөмүн чектөө боюнча ОПЕК+ макулдашуусунун күчүнө кириши жана АКШда иштетилбеген мунай запасынын кыскаруусу, ошондой эле Венесуэладан, Ирандан, Ливиядан жана Канададан мунай экспорттоо жана өндүрүү көлөмүнүн төмөндөшү саналган.

2019-жылдын I чейрегинде дүйнөлүк азык-түлүк товарлар рыногу салыштырмалуу туруктуу сакталып турган.

Жыл башынан тартып дан эгиндерине баанын акырындап өсүшү сунуштоо боюнча үзгүлтүктөр орун алышы мүмкүндүгү менен колдоого алынган. Бирок жогору экспорттук сунуштоолор жана өтүп жаткан жыл ичинде дүйнөдө буудай жана Аргентинада жүгөрү түшүмү боюнча алгылыктуу

ФАО азык-түлүк баа индексинин орточо мааниси 2019-жылдын I чейрегинде 165,9 пунктту, ал эми март айында ФАО индекси 167,0 пунктту түзгөн.

2019-жылдын алгачкы айларында дан эгиндери түшүмү боюнча кооптонуулардан улам ФАО индексинин өсүшү байкалган. Бирок, кийинчерээк ал бир аз басаңдай баштаган: 2019-жылдын март айында дан эгиндерине, өсүмдүк

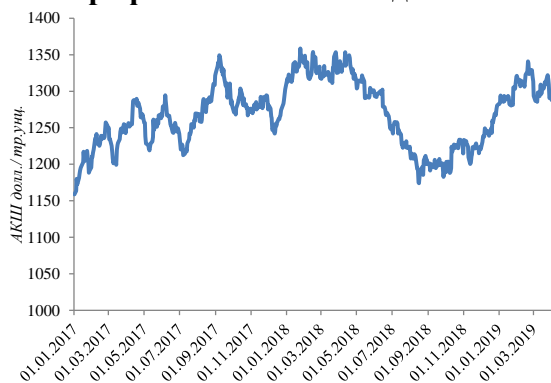
2019-жылдын I чейрегинде дүйнөлүк мунай рыногунда жогорулоо тренди байкалган. Brent маркасындагы мунайга орточо баа 2019-жылдын I чейрегинде баррелине 63,9 АКШ долларын түзгөн (Улуттук банктын учурдагы болжолдоолоруна ылайык орточо маани боюнча 2019-жылдын I чейрегинде баррелине 60,0 АКШ долларына барабар).

Жыл башынан тартып мунайга баанын өсүшүнүн негизги факторлорунан болуп, 2019-жылы мунайды өндүрүү

ОПЕК 2019-жылы дүйнөдө мунайга суроо-талаптын өсүшкө ээ болуу болжолдоолорун бир аз төмөндөткөн. Ошентип, 2019-жылы ОПЕКтин күтүүсү боюнча мунайга суроо-талап күнүнө 1,21 млн баррелге (буга чейинки болжолдоолор – 1,24 млн) өсүп, күнүнө 99,91 млн баррелди түзөт, ошол эле учурда буга чейин бул көрсөткүч бүтүндөй жыл ичинде күнүнө 100 млн баррель деңгээлинде күтүлгөн.

Алтын рыногу

1.2.4-график. Алтынга баа динамикасы

Булагы: «Блумберг» МА

жарымында негизинен АКШда алгылыктуу макроэкономикалык маалыматтардан, америка баалуу кагаздарынын кирешелүүлүгүнүн жогорулашынан жана финансылык, геосаясий тобокелдиктердин жаңы олуттуу факторлорунун жоктугунан баалардын төмөндөө динамикасы түптөлгөн.

Алтынга баа динамикасы 2019-жылдын I чейрегинде ар тараптуу катталган. Кароого алынган мезгилдин башталышында алтынга баанын жогорулоосун аналитиктердин АКШнын федералдык резерв системасынын базалык ченди жогорулатууну токтотуу жөнүндө күтүүлөрү шарттаган. АКШнын баалуу кагаздары боюнча салыштырмалуу төмөн чендер инвестициялоонун альтернативалуу багыты болуп саналган алтындын инвестициялык ыңгайлуулугун жогорулатат. Чейректин экинчи

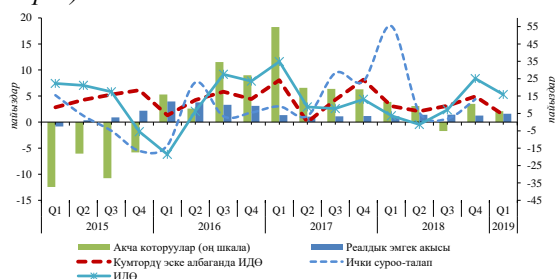
2-глава. Макроэкономикалык өнүгүү

2.1. Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр рыногунда суроо-талап жана сунуш

I чейректе алгылыктуу экономикалык өсүш арымы сакталып турган. Суроо-талапка Кыргызстандын соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдөгү экономикалык жигердүүлүктүн өсүшү жана республикага акча которуулардын агымы алгылыктуу таасир тийгизген.

Суроо-талап

2.1.1-график. Ички суроо-талаптын жана акча которуулардын динамикасы (өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети, эсептөөлөр: Улуттук банк

4,4 пайызды түзгөн. Өсүш, эң башкысы, негизги фондунун дүң топтомунун көбөйүшүнүн (+6,8 пайыз) жана баалуулуктарды таза сатып алуунун (+32,4 пайыз) эсебинен түптөлгөн дүң топтоонун көбөйүүсүнө (+8,4 пайыз) байланыштуу болгон. Ички суроо-талаптын жогорулоосу акча которуулардын алгылыктуу динамикасы менен да шартталган (2018-жылдын IV чейрегинин жыйынтыгы боюнча өсүш арымы 10,4 пайызды түзгөн). 2019-жылдын башталышынан тартып которуу системалары аркылуу ишке ашырылуучу жеке адамдардын акча которууларынын алгылыктуу динамикасы сакталган: 2019-жылдын I чейреги ичинде акча которууларынын таза агымы 2018-жылдын ушул эле мезгилине салыштырмалуу 6,3 пайызга жогорулаган.

2.1.2-график. ИДӨ динамикасы (өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети, эсептөөлөр: Улуттук банк

2019-жылдын I чейрегинде экономиканын өсүшү 2018-жылдын тиешелүү мезгилинен жогору түптөлүп, 5,3 пайызды түзгөн. Эмгек мигранттарынын акча которууларынын алгылыктуу динамикасы сакталып турган, ал эми инфляциянын орточо төмөн арымы калктын айкын эмгек акысынын өсүшүнө өбөлгө түзөт.

2018-жылдын IV чейрегинин алдын ала жыйынтыгы боюнча ички суроо-талаптын өсүшү¹ жылдык мааниде суроо-талаптын өсүшү боюнча негизги фондунун дүң топтомунун көбөйүшүнүн (+6,8 пайыз) жана баалуулуктарды таза сатып алуунун (+32,4 пайыз) эсебинен түптөлгөн дүң топтоонун көбөйүүсүнө (+8,4 пайыз) байланыштуу болгон. Ички суроо-талаптын жогорулоосу акча которуулардын алгылыктуу динамикасы менен да шартталган (2018-жылдын IV чейрегинин жыйынтыгы боюнча өсүш арымы 10,4 пайызды түзгөн). 2019-жылдын башталышынан тартып которуу системалары аркылуу ишке ашырылуучу жеке адамдардын акча которууларынын алгылыктуу динамикасы сакталган: 2019-жылдын I чейреги ичинде акча которууларынын таза агымы 2018-жылдын ушул эле мезгилине салыштырмалуу 6,3 пайызга жогорулаган.

2019-жылдын I чейрегинин жыйынтыгы боюнча түптөлгөн экономикалык өсүш жалпы алганда, маалымат жана байланыш чөйрөсүн эске албаганда, экономиканын бардык негизги секторлорунун алгылыктуу салымы менен шартталган. Мында, отчеттук мезгил ичинде өнөр жайында жогору өсүш арымы байкалган, бул, эң башкысы, пайдалуу кен байлыктарды казып алуу көрсөткүчтөрүнүн жогору болушу, ошондой эле “Кумтөр” алтын кенин казып алуу ишканаларында өндүрүш көлөмүнүн көбөйүшү менен шартталган.

¹ Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитетинин маалыматы боюнча. 2019-жылдын I чейреги үчүн маалыматтын жоктугунан буга чейинки мезгилде катталган маалыматтарга шилтеме келтирилген.

Атап айтканда, “Кумтөр” ишканаларында 2019-жылдын I чейрегинде өндүрүш көлөмү¹ 2018-жылдын I чейрегине салыштырмалуу 1,5 эсеге көбөйүү менен 150,3 миң унцияны түзгөн (100,2 миң унция).

2019-жылдын январь-март айларынын жыйынтыгы боюнча бир кызматкердин орточо айлык номиналдык эмгек акысы² 2018-жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда 4,1 пайызга жогорулап, 15,7 миң сомду түзгөн. Орточо айлык эмгек акынын өсүш арымынын кыйла жогорулоосу маалымат жана байланыш (13,4 пайыз), пайдалуу кен байлыктарды өндүрүү (9,9 пайыз) жана курулуш (11,3 пайыз) чөйрөлөрүндө байкалган.

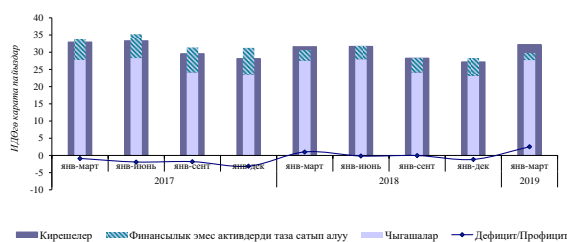
Мында айкын эмгек акынын өсүшү 2019-жылдын январь-март айларында 2018-жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда 4,4 пайыз чегинде калыптанган.

Мамлекеттик финансы сектору

2019-жылдын I чейрегинде мамлекеттик бюджет профицити 2,6 млрд сомду же ИДӨгө карата 2,5 пайызды түзгөн (2018-жылдын I чейрегинде бюджет профицити 1,1 млрд сом же ИДӨгө карата 1,0 пайыз өлчөмүндө түптөлгөн). Мамлекеттик бюджеттин алгачкы профицити (мамлекеттик карызды тейлөө боюнча пайыздык төлөөлөрдү эске албаганда) 4,6 млрд сомду же ИДӨгө карата 4,4 пайызды түзгөн.

2.1.3-график. Мамлекеттик бюджеттин аткарылышы

(өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил, топтолмо)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин Борбордук казыналыгы, Улуттук банк

Мамлекеттик бюджеттин операциялык ишкердиктен кирешелери 2018-жылдын I чейрегиндеги ушул эле көрсөткүчкө салыштырганда 4,1 пайызга же 1,3 млрд сомго өсүп, 33,7 млрд сомду же ИДӨгө карата 32,3 пайызды түзгөн. Бюджет кирешелеринин өсүшүнө колдоо көрсөткөн негизги факторлордон болуп салыктык эмес түшүүлөр жана расмий трансферттер саналган. Салыктык түшүүлөр бюджеттин киреше бөлүгүндөгү олуттуу үлүштү ээлөөдө, бирок түшүүлөр көлөмү 2018-жылдын I чейрегиндеги мааниден төмөн (-4,5 пайыз же 1,2 млрд

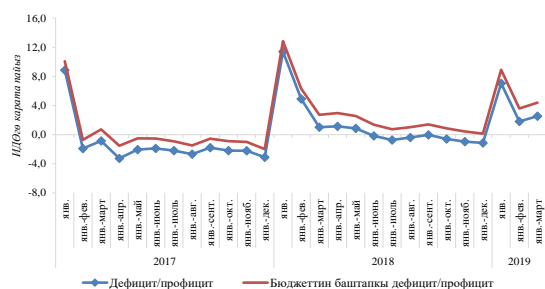
сом), бул жалпы кирешенин өсүш арымына ооздуктоочу таасир тийгизген.

Мамлекеттик бюджеттен операциялык ишкердикке чыгашалар жылдык мааниде алганда 2,6 пайызга же 0,7 млрд сомго жогорулап, 29,0 млрд сомду же ИДӨгө карата 27,7 пайызды түзгөн. Мамлекеттик бюджеттин чыгашаларынын өсүшү, эң башкысы, эмгекке төлөө жана ички, тышкы милдеттенмелер боюнча пайыздарды төлөөгө чыгашалардын өсүшүнө байланыштуу болгон. Мында белгилей кетүүчү нерсе, жаңы бюджеттик классификация колдонууга киргизилгендигине байланыштуу, функционалдык классификация боюнча чыгашалардын өзгөрүүсү белгиленүүдө, алсак Социалдык фонд жана Милдеттүү медициналык камсыздандыруу фонду бюджеттерине трансферттер жалпы багыттагы мамлекеттик кызматтар бөлүгүндө чагылдырылган, ал эми өткөн жылы тиешелүүлүгүнө жараша социалдык коргоо жана саламаттыкты сактоо бөлүктөрүндө чагылдырылган.

¹ «Центерра Голд Инк.» пресс-релиздерине ылайык.

² Чакан ишканаларды эсепке албаганда бүтүндөй республика боюнча.

2.1.4-график. Бюджет тартыштыгы (өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил, топтолмо)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин Борбордук казыналыгы, Улуттук банк

салыктык эмес кирешелердин эсебинен камсыздалган. Бюджеттин чыгаша бөлүгүнүн аткарылышы 77,9 пайызды, эң башкысы, “товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү сатып алуу” статьясы боюнча сарптоолорду кыскартуунун эсебинен камсыздалган.

Инвестициялар

2019-жылдын январь-март айларында инвестицияларды негизги капиталга өздөштүрүү деңгээли 2018-жылдын ушул мезгилине салыштырганда 1,0 пайызга көбөйгөн.

2.1.1-таблица. Каржылоо булактары боюнча негизги капиталга инвестициялар (млн сом, пайыздар)

	январь-март			
	2018-ж.	2019-ж.	2018-ж.	2019-ж.
	млн. сом		үлүшү, пайыздар	
Бардыгы	18 522,5	18 929,3	100,0	100,0
Ички инвестициялар	15 309,3	14 394,9	82,6	76,0
Республикалык бюджет (өзгөчө кырдалга кеткен каражаттарды кошо алганда)	621,2	278,5	3,3	1,5
Жергиликтүү бюджет	78,6	129,5	0,4	0,7
Ишканалар жана уюмдар каражаттары	7 409,3	7 137,0	40,0	37,7
Банктын кредити	1 022,2	443,1	5,5	2,3
Калктын каражаттары (КР резидентинин кайбар-салага каражаттарын кошо алганда)	6 178,0	6 406,8	33,4	33,8
Тышкы инвестициялар	3 213,2	4 534,4	17,4	24,0
Чет өлкө кредити	1 421,2	1 309,0	7,7	7,0
Тике чет өлкө инвестициялары	1 106,9	1 425,9	6,0	7,5
Чет өлкө гранттары жана гуманитардык жардам	685,1	1 799,5	3,7	9,5

Булагы: КР УСК

Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети

(4,6 эсеге), электр энергиясы, газ, буу жана тазаланган аба (23,0 пайызга) менен камсыздоо объектилерин курууда жана реконструкциялоодо кыйла төмөндөгөн.

2018-жылдын январь-март айларына салыштырганда ички булактардын эсебинен каржыланган негизги капиталга инвестициялардын көлөмү 7,1 пайызга төмөндөгөн, мында банктардын кредиттеринин жана республикалык бюджеттин эсебинен - 2,3 эсеге, ишканалардын жана уюмдардын каражаттарынын эсебинен – 4,8 пайызга төмөндөгөн, ошол эле учурда жергиликтүү бюджеттин эсебинен каржыланган инвестициялар 1,6 эсеге, калктын каражаттары – 2,5 пайызга жогорулаган. Тышкы каржылоо булактарынын эсебинен инвестициялар көлөмү 39,5 пайызга өскөн, мында чет өлкө гранттарынын жана гуманитардык жардамдын эсебинен – 2,6 эсеге, тике чет өлкө инвестицияларынын эсебинен – 27,3 пайызга өскөн, ошол эле учурда чет өлкө кредиттеринин эсебинен каржыланган инвестициялар, тескерисинче, 9,0 пайызга төмөндөгөн.

Финансылык эмес активдерди сатып алуу боюнча операцияларга бюджеттик каражаттардын таза агылып чыгуусу 2,1 млрд сомду же ИДӨгө карата 2,0 пайызды түзгөн.

2019-жылдын I чейрегинин жыйынтыгы боюнча республикалык бюджеттин ресурстук бөлүгүнүн аткарылышы 101,2 пайыз чегинде түптөлгөн. Планды ашыкча аткаруу салыктарды администрлөө жакшыргандыгынан улам, бажы төлөмдөрүнүн түшүүсү, ошондой эле

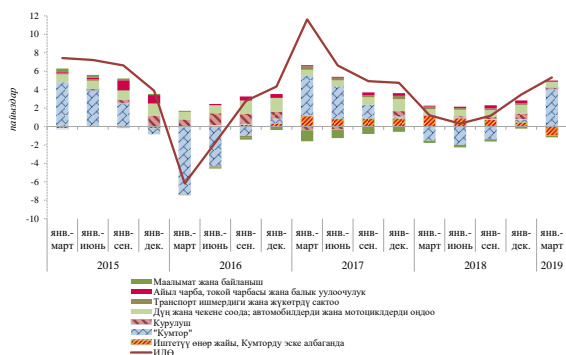
Негизги капиталга инвестициялардын өсүшү пайдалуу кен байлыктарды казып алуу (6,8 пайызга), суу менен камсыздоо, калдыктарды тазалоо жана иштеп чыгаруу, ошондой эле экинчи ирет иштетилүүчү чийки зат алуу (14,5 эсеге), дүң жана чекене соода жүргүзүү (1,5 эсеге) объектилерин курууда жана реконструкциялоодо белгиленген.

Мында негизги капиталга инвестициялардын көлөмү айыл чарба, токой чарба жана балык уулоо (5,3 пайызга), иштеп чыгаруу өндүрүшү

Сунуш

2.1.5-график. Негизги тармактардын ИДӨнүн өсүшүнө салымы

(өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил, топтолмо)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети, эсептөөлөр: Улуттук банк

айыл чарба продукциясын дүң алуу көлөмүнүн 2018-жылдын январь-март айларына салыштырганда 1,8 пайызга өсүшү мал чарба продукциясын өндүрүү көлөмүнүн көбөйүшү менен шартталган (1,9 пайызга).

Өнөр жай өндүрүш көлөмүнүн өсүшү металл кендерин (2,2 эсеге), көмүрдү (+29,5 пайызга), мунайды жана жаратылыш газын (+16,9 пайызга), негизги металлдарды өндүрүү (+40,1 пайызга), кийим-кечени (+29,2 пайызга), ошондой эле башка металл эмес минералдык продукттарды (+9,3 пайызга) иштеп чыгаруу көлөмүнүн артышы менен шартталган.

Дүң жана чекене соода жүгүртүүнүн, автоунааларды жана мотоциклдерди оңдоонун жогорулашы, негизинен, чекене (+3,6 пайыз) жана дүң (+4,7 пайыз) соода жүргүзүү көлөмүнүн өсүшү менен камсыздалган.

Маалымат жана байланыш чөйрөсүндө төмөндөө, мобилдик байланыш кызматтарын сунуштоодон алынган кирешенин төмөндөшүнөн улам 4,4 пайызга жеткен.

ИДӨ дефлятору 2019-жылдын январь-март айларында терс калыптанып, (-)3,0 пайызды түзгөн, бул 2018-жылдын январь-март айларындагы ушул эле көрсөткүчтөн 10,5 п.п. төмөн.

Экономиканын өсүшүнө негизги алгылыктуу салымды өнөр жай (3,6 п.п.), дүң жана чекене сатуу (0,6 п.п.), курулуш (0,2 п.п.) жана айыл чарбасы (0,1 п.п.) сыяктуу секторлор тарабынан кошулган, мында маалымат жана байланыш тармактары тарабынан терс салым кошулган (-0,2 п.п.).

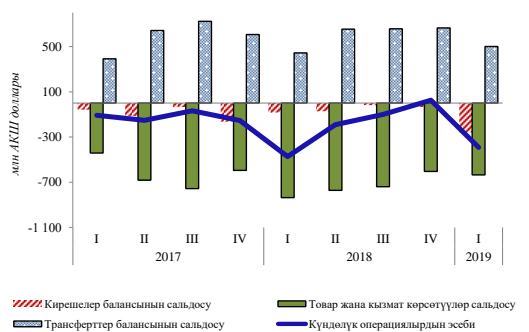
2.2. Тышкы сектор¹

2019-жылдын I чейрегинде күндөлүк операциялар эсебинин тартыштыгы төмөндөгөн, буга күндөлүк трансферттердин таза агымынын өсүшүнүн алкагында товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр менен соода жүргүзүү балансынын жакшыруусу өбөлгө түзгөн.

¹ Улуттук банктын кошумча баа берүүлөрүн эске алганда, алдын ала жана болжолдуу маалыматтар боюнча. Салыштыруу мезгили – өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек.

2.2.1-график. Күндөлүк операциялар эсеби

(млн АКШ доллары)

Эскертүү: Болжолдуу жана алдын ала маалыматтар боюнча.

2.2.1-таблица. Кыргыз Республикасынын соода балансы²

(млн АКШ доллары)

	2015	2016	2017	2018	2018	2019 *	Өзг-үү %	Өзг-үү млн долл.
					I чейрек	I чейрек		
Соода теңдеми	-2 240,8	-2 136,5	-2 383,3	-2 779,2	-738,2	-588,1	-20,3	150,1
Экспорт (ФОБ)	1 619,0	1 607,9	1 813,9	1 815,2	390,6	444,5	13,8	53,8
Алтын	665,4	701,6	700,4	664,2	122,1	196,1	60,6	74,0
Импорт (ФОБ)	3 859,8	3 744,4	4 197,2	4 594,4	1 128,8	1 032,6	-8,5	-96,2
Мунайпродуктылар	830,0	467,4	567,2	558,6	107,2	134,0	25,0	26,8

*Алдын ала маалымат

Отчеттук мезгил ичинде товарлар экспорту (ФОБ баасында) 13,8 пайызга көбөйүү менен 444,5 млн АКШ доллары чегинде катталган. 2018-жылдын салыштыруу үчүн алынган чейрекке караганда алтынды сунуштоо көлөмүнүн 60,6 пайызга көбөйүүсү экспорттун динамикасына негизги таасирин тийгизген. Алтынды эске албаганда экспорт 7,5 пайызга төмөндөгөн, бул, негизинен, кийим-кечени, бут кийимди, автоунаа тетиктерин жана ага тиешелүүлөрдү, электр тогун ж.б. берүүнүн азайышы менен шартталган.

2019-жылдын I чейрегинде товарлар импорту (ФОБ баасында) 8,5 пайызга төмөндөө менен 1 032,6 млн АКШ доллары чегинде түптөлгөн. Кийим-кече, бут кийим, кездеме, тамеки, чоюн жана болот ж.б. сыяктуу импорттук берүүлөрдүн төмөндөшү байкалган. Энергия продукттарын эске албаганда, импорт 898,6 млн АКШ доллары деңгээлинде түптөлгөн, бул 2018-жылдын I чейрегиндеги деңгээлден 12,0 пайызга төмөн.

Отчеттук мезгил ичинде күндөлүк трансферттердин таза агылып кирүүсү 2018-жылдын ушул мезгилиндеги көрсөткүчтөн 12,8 пайызга жогору түптөлгөн. Россия экономикасынын орточо өсүшү, ошондой эле алардын валюта рынокторундагы туруктуулугу жеке трансферттердин таза агылып кирүүсүнүн алгылыктуу динамикасына өбөлгө түзгөн, алар 470,7 млн АКШ долларына жеткен. Мындан тышкары, отчеттук мезгилде күндөлүк трансферттердин өсүшү расмий секторго акчалай гранттардын түшүүсү менен камсыздалган.

Отчеттук чейрек ичинде кызмат көрсөтүүлөр балансынын тартыштыгы 46,6 млн АКШ долларына чейин төмөндөгөн. Кароого алынган мезгил аралыгында «кирешелер» статьясынын түзүлүшүнө аныктоочу таасирди тике чет өлкө инвесторлоруна төлөнгөн

¹ ИДӨгө карата катышынын көрсөткүчтөрү акыркы төрт чейректи камтыган өзгөрүлмөлүү жылдык маалыматтардын негизинде эсептелген.

² Тышкы соода боюнча маалыматтар УСКнын айыл чарба продукцияларына (2017-жылга чейин) жана ЕАЭБ өлкөлөрүнүн өз ара соода жүргүзүүсүнө кошумча баа берүүлөрдү (2015-жылдын III чейрегинен тартып), ошондой эле Улуттук банктын баа берүүлөрүн эске алуу менен келтирилген.

кирешелер тийгизген, ушуга байланыштуу тартыштык 2018-жылдын I чейрегиндеги 82,1 млн АКШ долларына каршы 258,5 млн АКШ доллары өлчөмүндө түптөлгөн.

Улуттук банктын алдын ала болжолдуу баа берүүлөрү боюнча 2019-жылдын I чейрегинде күндөлүк эсеп тартыштыгы капитал менен операциялардын жана финансылык операциялар эсеби боюнча капиталдын 158,5 млн АКШ доллар өлчөмүндө агылып кирүүсү менен жабылат. Капитал менен операциялар эсеби боюнча капиталдын агылып кирүүсү 57,0 млн АКШ доллары өлчөмүндө, ал эми финансылык эсеп сальдосу 101,5 млн АКШ доллары өлчөмүндө оң мааниде түптөлгөн.

2.2.2-график. Капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби

66,2 млн АКШ доллары өлчөмүндө бааланат.

Ошентип, 2019-жылдын I чейрегинин жыйынтыгы боюнча Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми 12,0 млн АКШ доллар өлчөмүндө терс сальдодо түптөлгөн. Дүң эл аралык камдарды жабуу көлөмү келечекте товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр импортунун 4,5 айын түзөт¹.

Сомдун реалдуу жана номиналдуу эффективдүү алмашуу курсунун индекстери

2.2.2-таблица. Алмашуу курсу боюнча негизги көрсөткүчтөр

	жыл (ор.)		%	ай өткөн жылдын башына карата (айдын акырына)			
	2017 (ор.)	2018 (ор.)*		2018-ж.		2019-ж.	
	январь	январь		декабрь	март	%	%
РЭАК	111,4	114,5	2,8	117,3	114,6	-2,3	↓
НЭАК	110,7	116,1	4,8	120,5	118,4	-1,7	↓
РЭАК кытай юаньына карата	85,6	83,6	-2,3	85,9	83,2	-3,1	↓
НЭАК кытай юаньына карата	66,7	65,2	-2,2	67,1	65,3	-2,7	↓
РЭАК еврого карата	109,2	104,3	-4,5	107,0	108,4	1,4	↑
НЭАК еврого карата	78,6	74,9	-4,7	76,7	77,2	0,7	↑
РЭАК каз. тенгесине карата	132,5	134,4	1,4	140,1	141,7	1,1	↑
НЭАК каз. тенгесине карата	147,5	155,8	5,6	165,5	168,9	2,1	↑
РЭАК орус рублине карата	116,2	123,2	6,0	128,1	123,7	-3,4	↓
НЭАК орус рублине карата	128,3	137,3	7,0	145,1	141,4	-2,6	↓
РЭАК түрк лирасына карата	140,5	160,8	14,4	163,3	166,3	1,9	↑
НЭАК түрк лирасына карата	161,5	212,1	31,4	230,8	238,6	3,4	↑
РЭАК АКШ долларына	89,9	89,5	-0,4	88,7	88,3	-0,4	↓
НЭАК АКШ долларына	66,7	66,7	0,0	65,8	65,8	0,1	↑

* алдын-ала маалымат
 ↓ - сомдун нарксызданышы, атаандаштыкка жөндөмдүүлүктүн жакшыруусу
 ↑ - сомдун бекемдеш, атаандаштыкка жөндөмдүүлүктүн начарлоосу

орточо курсуна салыштырганда, өтүп жаткан жылдын март айында кытай юаньына салыштырмалуу 2,7 пайызга жана орус рублине – 2,5 пайызга нарксызданышы менен шартталган².

Кыргызстанда инфляция деңгээли кыйла төмөн болгондугуна карабастан³, НЭАК индексинин төмөндөөсү РЭАК индексинин төмөндөшүн шарттаган, ал 2018-жылдын декабрь айынан тартып 2,3 пайызга кыскарып, 2019-жылдын март айынын акырына 114,6 өлчөмүндө түптөлгөн.

Финансылык эсеп боюнча капиталдын олуттуу агылып кирүүсү 77,9 млн доллар өлчөмүндө «тике инвестициялар» статьясы боюнча күтүлүүдө. «Башка инвестициялар» статьясы боюнча оң сальдо 23,6 млн АКШ доллары өлчөмүндө түптөлөт, бул банк секторунун чет өлкө активдеринин төмөндөшүнүн жана мамлекеттик сектордун чет өлкө милдеттенмелеринин кыскарарышынын эсебинен шартталат. Жеке секторго кредиттердин агылып кирүүсү

2019-жылдын I чейрегинин акырына карата номиналдуу жана реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун 2018-жылдын декабрь айына салыштырмалуу төмөндөшү байкалган. Алдын ала маалыматтар боюнча сомдун номиналдуу эффективдүү алмашуу курсунун (НЭАК) индекси жыл башынан тартып 1,7 пайызга төмөндөп, 2019-жылдын март айынын акырында 118,4 түзгөн.

Индекстин мындай төмөндөшү сомдун 2018-жылдын декабрь айындагы

¹ Конвертацияланбаган валюталарды эске алуу менен.

² Сомдун эки тараптуу номиналдуу алмашуу курсунун маалыматтары келтирилген, индексти эсептөө үчүн базалык мезгил катары 2010-жыл пайдаланылат.

³ Кыргыз Республикасында инфляция 2019-жылдын I чейрегинде 0,7 пайыз деңгээлинде түптөлгөн, ошол эле учурда соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө инфляциянын орточо деңгээли алдын ала эсептөөлөр боюнча 1,3 пайызды түзгөн.

3-глава. Акча-кредит саясаты

3.1. Акча-кредит саясатын ишке ашыруу

Дүйнөлүк азык-түлүк рынокторунда жагдайдын туруктуулугу шартында өлкөдө инфляциянын төмөн деңгээлинин сакталып турушу, азык-түлүктөн башка инфляциянын төмөндөтүү тенденциясы 2019-жылдын I чейрегинде акча-кредит саясатынын түрткү берүү багытын колдоо үчүн шарттарды түзгөн.

Акча-кредит саясатынын тактикалык чечимдери банк тутумунда үстөк ликвиддүүлүктүн жогору деңгээлинин сакталып турушун эске алуу менен кабыл алынган, ал отчеттук мезгилдин олуттуу бөлүгү ичинде жогорулоо тенденциясына ээ болуп, I чейректин акырына багытын өзгөрткөн. Мындай жагдай Улуттук банктын кароого алынып жаткан мезгил ичинде арылтуу операцияларын жүргүзүүсүн көбөйтүүнү шарттаган.

Банктар аралык кредит рыногунда жигердүүлүк өткөн чейректеги деңгээлде сакталган.

Жалпысынан, акча рыногунун пайыздык чендери Улуттук банк тарабынан белгиленген пайыздык чектин алкагында сакталуу менен негизги ченге карай ыктоосун уланткан.

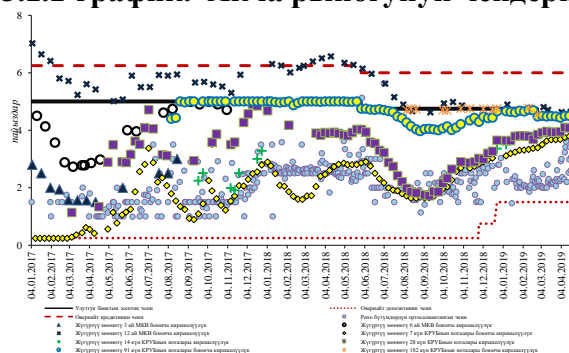
2019-жылдын I чейрегинде Улуттук банк милдеттүү камдык талаптарынын күндөлүк чектүү деңгээлин 90 пайыздан 80 пайызга чейин төмөндөтүү жана банктардын чет өлкө валютасындагы милдеттенмелери үчүн милдеттүү камдык талап өлчөмүн 12,0 пайыздан 14,0 пайызга чейин жогорулатуу чечимин кабыл алган.

Улуттук банктын пайыздык саясаты

Улуттук банк кароого алынып жаткан мезгил ичинде күтүлүп жаткан инфляциянын орточо динамикасын жана орто мөөнөттүү келечекте экономиканын түптөлүү шарттарын эске алуу менен акча-кредиттик шарттарды жеңилдеткен. Улуттук банктын негизги чени отчеттук мезгил ичинде 25 базистик пунктка 4,50 пайызга чейин төмөндөтүлгөн. Эсептик чендин – «овернайт» депозиттери жана кредиттери боюнча чендердин пайыздык чектери, тиешелүүлүгүнө жараша, 1,50 жана 6,00 пайыз деңгээлинде өзгөрүүсүз сакталган.

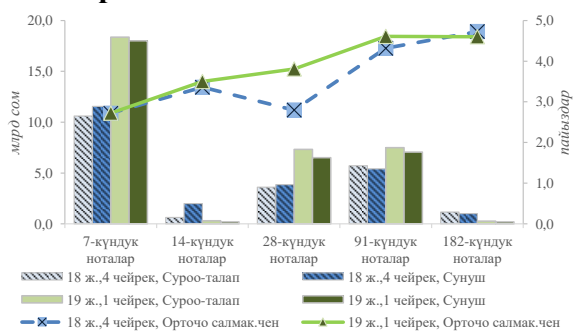
2019-жылдын I чейрегинде эсептик чен өлчөмүн төмөндөтүү жана 2018-жылдын IV чейрегинде пайыздык чендердин төмөн чегин («овернайт» депозиттери боюнча чен) 1,50 пайызга чейин жогорулатуу акча рыногунун кыска мөөнөттүү чендерин түзүмдөштүрүүгө, ошондой эле аларды негизги ченге жакындаштырууга өбөлгө түзгөн.

3.1.1-график. Акча рыногунун чендери

мезгилде Улуттук банк 182 күндүк ноталарынын эмиссиясын уланткан, бирок банк тутумунда кыска мөөнөттүү үстөк ликвиддүүлүктүн көбүрөөк топтолушунан улам, коммерциялык банктар тарабынан суроо-талап болгон эмес.

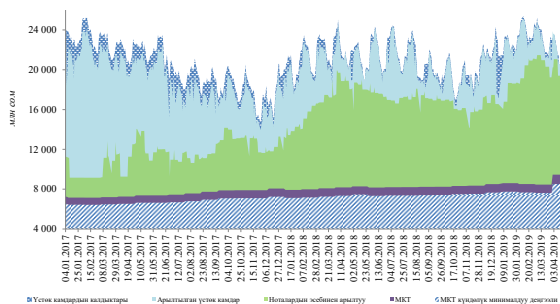
3.1.2-график. Улуттук банктын ноталары

3,81 пайыз (2018-жылдын IV чейрегинде – 2,80 пайыз), 91 күндүк ноталар боюнча – 4,61 пайыз (2018-жылдын IV чейрегинде – 4,32 пайыз) түзгөн. 182 күндүк ноталар боюнча орточо кирешелүүлүк 4,60 пайыз (2018-жылдын IV чейрегинде – 4,73 пайыз) чегинде түптөлгөн, бул суроо-талаптын төмөндүгүнөн жана негизги ченди 4,50 пайызга чейин төмөндөтүүдөн улам шартталган. Бүтүндөй алганда Улуттук банктын ноталарын жетишерлик көлөмдө сунуштоонун алкагында аларга суроо-талаптын жогорулашы ушул баалуу кагаздардын кыйыр кирешелүүлүгүн текшилөөгө өбөлгө түзгөн.

Коммерциялык банктардын ликвиддүүлүгүнө тиешелүү жагдай

3.1.3-график. Коммерциялык банктардын үстөк камдары

көрсөткүчкө салыштырганда 2,7 млрд сомго көп). Мындай жагдайдын келип чыгышынын негизги себеби катары Улуттук банктын чет өлкө валютасын сатуу боюнча валюталык операцияларынын төмөндөөсү (валюталык интервенциялардын эсебинен сом түрүндөгү ликвиддүүлүктөн арылтуу 2018-жылдын IV чейрегиндеги 8,1 млрд сомдон 2019-жылдын I чейрегиндеги 1,3 млрд сомго чейин кыскарткан) жана банктардан тышкаркы акчанын азайышы саналат (2,4 млрд сом), алар банктардын үстөк ликвиддүүлүгүнө жогорулатуучу таасирин тийгизген. Өз кезегинде, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн операциялары банк секторунун үстөк ликвиддүүлүгүнө терс салым кошкон.

Банк тутумунда түптөлгөн үстөк ликвиддүүлүктүн деңгээлин эске алуу менен Улуттук банк ликвиддүүлүктөн арылтуу боюнча негизги инструменттери – Улуттук банктын ноталары жана «овернайт» депозиттери аркылуу андан арылтуу операцияларын көбөйткөн. Отчеттук мезгил ичинде күн сайын орточо алганда 14,0 млрд сом үстөк ликвиддүүлүктөн арытылып турган, бул 2018-жылдын IV чейрегине караганда 2,7 млрд сомго көп. Ушундан улам, Улуттук банктын ноталарын коммерциялык банктарда жайгаштыруу көлөмү кыйла өскөн: жүгүртүүдөгү ноталардын орточо күндүк көлөмү 7,8 млрд сомдон 10,4 млрд сомго чейин өскөн. Мында, жүгүртүүдөгү ноталардын көбүрөөк бөлүгүн буга чейинки чейректегидей эле, 91 күндүк ноталар ээлеген (отчеттук чейрек ичинде орточо алганда 57,1 пайыз). 182 күндүк ноталардын үлүшү 2018-жылдын IV чейрегиндеги 10,6 пайыздан 2019-жылдын I чейрегинде 12,9 пайызга чейин өскөн.

Орточо алганда 2019-жылдын I чейрегинде 2018-жылдын IV чейрегине салыштырганда Улуттук банктын ликвиддүүлүктөн арылтуу инструменттери боюнча орточо алынган кирешелүүлүгү өскөн. Жүгүртүү мөөнөтү 7 күндүк ноталар боюнча орточо алынган кирешелүүлүк – 3,40 пайызды (2018-жылдын IV чейрегинде – 2,72 пайыз), 14 күндүк ноталар боюнча – 3,50 пайыз (2018-жылдын IV чейрегинде – 3,36 пайыз), 28 күндүк ноталар боюнча – 3,81 пайыз (2018-жылдын IV чейрегинде – 2,80 пайыз), 91 күндүк ноталар боюнча – 4,61 пайыз (2018-жылдын IV чейрегинде – 4,32 пайыз) түзгөн. 182 күндүк ноталар боюнча орточо кирешелүүлүк 4,60 пайыз (2018-жылдын IV чейрегинде – 4,73 пайыз) чегинде түптөлгөн, бул суроо-талаптын төмөндүгүнөн жана негизги ченди 4,50 пайызга чейин төмөндөтүүдөн улам шартталган. Бүтүндөй алганда Улуттук банктын ноталарын жетишерлик көлөмдө сунуштоонун алкагында аларга суроо-талаптын жогорулашы ушул баалуу кагаздардын кыйыр кирешелүүлүгүн текшилөөгө өбөлгө түзгөн.

Бүтүндөй банк тутумунда үстөк ликвиддүүлүк жогору деңгээлде сакталып турган. 2018-жылдын IV чейрегинин акырынан тартып байкалган үстөк ликвиддүүлүк деңгээлинин жогорулоо тенденциясы отчеттук чейректе сакталып турган. 2019-жылдын I чейрегинде үстөк ликвиддүүлүктүн орточо күндүк деңгээли мурунку чейрекке салыштырганда кыйла жогору түптөлүп, 14,6 млрд сомду түзгөн (2018-жылдын IV чейрегиндеги тиешелүү

Мындан тышкары, Улуттук банктын арылтуу операцияларынын түзүмү өзгөргөн: ноталардын үлүшү 69,2 пайыздан 74,5 пайызга чейин өскөн, ал эми «овернайт» депозиттеринин үлүшү 30,8 пайыздан 25,5 пайызга чейин төмөндөгөн.

Улуттук банктын кредит саясаты

Экономикада инфляциянын төмөн болушунан улам, Улуттук банк акча-кредит саясатынын учурдагы багытына ылайык, өтүп жаткан жылдын I чейрегинде өз кредит саясатын кеңейткен. Отчеттук мезгил ичинде Улуттук банк “Айыл чарбаны каржылоо - 7” мамлекеттик программасын ишке ашырууга көмөктөшүү максатында 4 кредиттик аукцион өткөргөн. Өткөрүлгөн аукциондордун жыйынтыгы боюнча сунуштун көлөмү 6,0 млрд сомду түзсө, коммерциялык банктар тарабынан кредиттик ресурстарга суроо-талап 0,7 млрд сом өлчөмүндө түптөлгөн.

Улуттук банктын валюта саясаты

2019-жылдын I чейрегинин башталышында ички валюта рыногунда чет өлкө валютасына суроо-талаптын сунуштан бир аз артышына байланыштуу, Улуттук банк алмашуу курсунун кескин өзгөрүүсүнө жол бербөө максатында ички валюта рыногунда 18,8 млн АКШ доллары жалпы суммасында чет өлкө валютасын сатуу боюнча интервенцияларды жүргүзгөн. Жалпысынан жагдай туруктуу бойдон калган, ал эми сомдун алмашуу курсу 69,65 сомдон 69,85 сом/АКШ доллары аралыгында өзгөрүү менен отчеттук мезгил ичинде дээрлик өзгөргөн эмес.

2019-жылдын I чейрегинде акча-кредит саясатынын чаралары

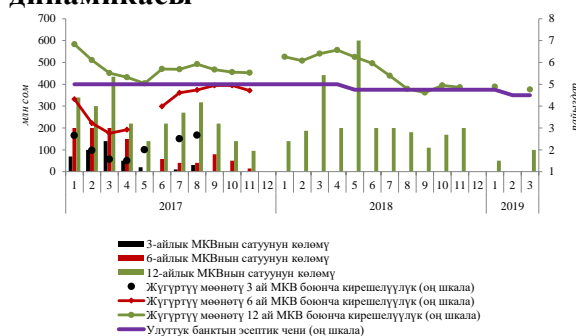
<p>Улуттук банктын эсептик чен өлчөмү тууралуу чечимдер кабыл алынган</p>	<p>Улуттук банк Башкармасы тарабынан Улуттук банктын эсептик чен өлчөмү тууралуу маселе эки жолу – 2019-жылдын 26-февралында жана 26-мартында каралган. Февралдагы отурумдун жыйынтыгы боюнча эсептик чендин өлчөмүн 25 базистик пунктка 4,50 пайызга чейин төмөндөтүү, март отурумунун жыйынтыгы боюнча – эсептик чен өлчөмүн 4,50 пайыз деңгээлинде өзгөрүүсүз сактоо тууралуу чечимдери кабыл алынган.</p> <p>Пайыздык чендин чеги: «овернайт» депозиттери боюнча чен – 1,50 пайыз деңгээлинде, «овернайт» кредиттери боюнча чен – 6,00 пайыз деңгээлинде сакталып турган.</p>
<p>Милдеттүү камды эсептөөнү өзгөртүү жана милдеттүү камдык талаптардын ченемдери тууралуу чечимдер кабыл алынган.</p>	<p>2019-жылдын 13-мартында Улуттук банк ушул эле жылдын 1-апрелинен тартып милдеттүү камды эсептөөнү жана милдеттүү камдык талаптардын ченемин өзгөртүү тууралуу чечимдерди кабыл алган.</p> <p>Милдеттүү камды эсептөөгө жеке белгилери көрсөтүлбөгөн металл эсептери боюнча милдеттенмелер камтылган, булар үчүн камга коюу ченеми нөлдүк деңгээлде белгиленген.</p> <p>Кыска мөөнөттүү ликвиддүүлүктү кыйла ийкемдүү тескөө максатында коммерциялык банктар тарабынан милдеттүү камдык талаптардын күндөлүк чектүү деңгээлин 90 пайыздан 80 пайызга чейин төмөндөтүү тууралуу чечим кабыл алынган.</p>

	<p>Өлкө экономикасынын долларлашуу деңгээлин төмөндөтүү жана банктарга улуттук валютанын инвестициялык өтүмдүүлүгүн жогорулатууга түрткү берүү максатында банктардын чет өлкө валютасындагы милдеттенмелери үчүн милдеттүү камдык талаптардын өлчөмүн 12,0 пайыздан 14,0 пайызга чейин жогорулатуу тууралуу чечим кабыл алынган.</p>
<p>Кредиттик аукциондорду өткөрүү тууралуу чечим кабыл алынган</p>	<p>Улуттук банк банктарды кайра каржылоо максаттарында төрт жолу кредиттик аукцион жарыялаган. Алардын ичинен бир аукцион өткөрүлүп, 0,7 млрд сом өлчөмүндө кредит бекитилген.</p> <p>Бул кредиттер боюнча орточо алынган пайыздык чен 4,50 пайызды (негизги чен деңгээлинде) түзгөн.</p>

3.2. Финансы рыногунун инструменттери

Мамлекеттик баалуу кагаздар рыногу

3.2.1-график. МКВларды сатуу көлөмүнүн жана кирешелүүлүгүнүн динамикасы

Мамлекеттик казына векселдери

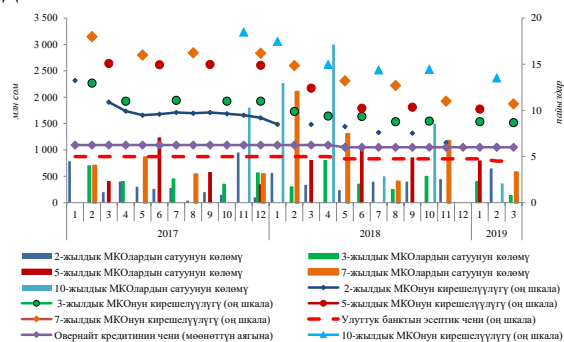
Отчеттук мезгил ичинде МКВлар рыногунда бул баалуу кагаздарды сунуштоо көлөмүнүн кыскарышы, ал эми өткөн жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда катышуучулардын жигердүүлүгүнүн төмөндөөсү байкалган. Орточо алынган кирешелүүлүктүн төмөндөө тенденциясы сакталып турган.

Бюджеттин күндөлүк тартыштыгын каржылоо максатында

Кыргыз Республикасынын Финансы министрлиги тарабынан отчеттук мезгил ичинде 700,0 млн сом суммасында МКВ сунушталган, бул өткөн жылдагы тиешелүү көрсөткүчтөн 39,7 пайызга аз. Катывуучулардын жигердүүлүгүнүн төмөндөгөндүгүнө байланыштуу отчеттук мезгилдеги аукциондордун жыйынтыгы боюнча МКВларды сатуу көлөмү 80,5 пайызга төмөндөө менен 150,0 млн сомду түзгөн. Орточо салмактанып алынган кирешелүүлүк 1,4 п.п., б.а. 2018-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 4,8 пайызга чейин төмөндөгөн.

Отчеттук мезгилдин жыйынтыгы боюнча жүгүртүүдөгү МКВлардын жалпы көлөмү коммерциялык банктарда, институционалдык инвесторлордо жана юридикалык жактар-резиденттерде МКВ портфелинин көлөмүнүн кыскарышынан улам жыл башынан бери 17,4 пайызга 2,2 млрд сомго чейин төмөндөгөн.

3.2.2-график . МКОлорду сатуу көлөмүнүн жана кирешелүүлүгүнүн динамикасы

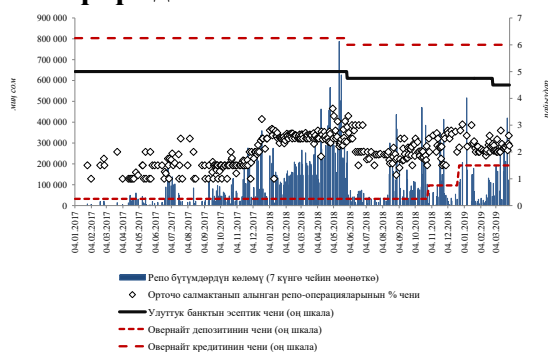
чыгарылган МКОлорду сунуштоонун жалпы көлөмү отчеттук мезгилде 4,1 млрд сомду түзүү менен 2018-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 3 жана 5 жылдык баалуу кагаздар боюнча сунуштун өсүшү эсебинен 12,3 пайызга көбөйгөн. Буга карабастан, кароого алынып жаткан мезгил ичинде 2-, 5-, 7- жана 10 жылдык баалуу кагаздарга суроо-талаптын төмөндөөсү эсебинен 2018-жылдын тиешелүү мезгилине караганда 54,1 пайызга аз (2,9 млрд сомго чейин) жайгаштырылган. Бул рынокто жүгүртүү мөөнөтү 3 жылдык МКОлорго гана (+2,2 эсеге) суроо-талаптын өсүшү байкалган.

Өткөрүлгөн аукциондордун жыйынтыгы боюнча МКОлор рыногунда отчеттук мезгил ичинде катышуучулардын саны 2018-жылдагы тиешелүү мезгилге салыштырганда өзгөргөн эмес. Ошону менен бирге эле МКОлорго суроо-талаптын сунуштан артышы алкагында орточо салмактанып алынган кирешелүүлүк 2,9 п.п., 10,0 пайызга чейин төмөндөгөн.

Отчеттук мезгилдин жыйынтыгы боюнча жүгүртүүдөгү МКОлордун¹ жалпы көлөмү жыл башынан бери 5,1 пайызга 39,6 млрд сомго чейин көбөйгөн. Буга негизинен, институционалдык инвесторлор портфелинин көлөмүнүн 5,8 пайызга өсүшү себеп болгон.

Банктар аралык кредиттик ресурстар рыногу

3.2.3-график . Банктар аралык кредиттик ресурстар рыногунда чендердин жана репо бүтүмдөрүнүн көлөмүнүн динамикасы

алынган чен 2018-жылдын I чейрегиндеги 2,7 пайыздан 2,3 пайызга чейин төмөндөгөн, мында орточо алынган мөөнөт 5 күндөн 3 күнгө чейин кыскарган.

Репо шарттарында келишилген бүтүмдөрдүн жалпы көлөмү отчеттук мезгил ичинде 4,7 млрд сомду түзүү менен, 2018-жылдагы тиешелүү көрсөткүчкө салыштырганда 52,6 пайызга азайган.

Мамлекеттик казына облигациялары

Отчеттук мезгил ичинде мамлекеттик казына облигациялар рыногунда МКОлор боюнча сунуштун көлөмүнүн өскөндүгүнө карабастан, бул активдер боюнча суроо-талаптын жана сатуунун көлөмү кыскарган. Мында МКОнун бардык мөөнөттөрү боюнча кирешелүүлүктүн төмөндөө тенденциясы байкалган.

Республикалык бюджеттин күндөлүк тартыштыгын каржылоо үчүн өтүп жаткан жылдын I чейрегинде банктар аралык кредиттик ресурстар рыногунда жигердүүлүктүн төмөндөшү белгиленген.

Соода көлөмү өткөн чейрекке салыштырганда 6,1 пайызга жана 2018-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 51,5 пайызга азаюу менен 4,8 млрд сомду түзгөн. Бул репо шарттарында бүтүмдөрдүн көлөмүнүн төмөндөшү менен шартталган, ал банктар аралык кредиттик ресурстар рыногунда 97,8 пайызды түзгөн. Орточо салмактанып

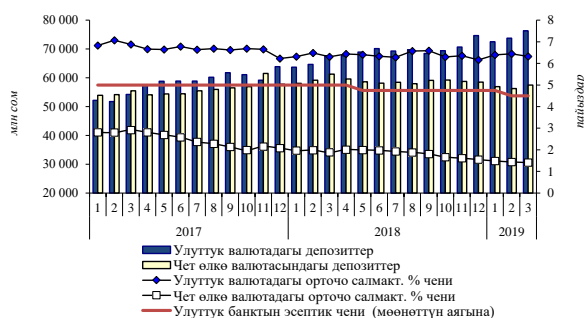
¹ чет өлкө валютасында берилген, МКОлорду эске албаганда

Жылдын I чейрегинде банктар аралык кредиттик ресурстар рыногунда 2,3 пайыз орточо салмактанып алынган чендеги 60,0 млн сом суммасында 2 стандарттык бүтүм улуттук валютада, ошондой эле 48,8 млн сом суммасында жана 3,5 пайыз чендеги 2 стандарттык бүтүм чет өлкө валютасында ишке ашырылган.

Депозит рыногу

3.2.4-график. Банктардын динамикасы

Коммерциялык депозиттеринин

2019-жылдын I чейрегинде январь айындагы бир аз төмөндөөгө карабастан, жалпысынан депозиттик базанын өсүшү уланган, ал негизинен улуттук валютадагы депозиттердин көбөйүүсүнөн улам жүргөн.

2019-жылдын март айынын акырында коммерциялык банктардын депозиттик базасынын көлөмү улуттук валютадагы депозиттердин 2,2 пайызга 76,3 млрд сомго чейин өсүшү эсебинен жыл башынан бери 0,5 пайызга жогорулоо менен 133,8 млрд сомду түзгөн, мында чет өлкө валютасындагы депозиттердин

көлөмү 1,7 пайызга, сом эквивалентинде 57,5 млрд сомго чейин төмөндөгөн. Депозиттердин долларлашуусу мурдатан калыптанган төмөн маанинин жаңы көрсөткүчтөрүнө жетүүсүн улантуу менен жыл башынан бери 1,0 п.п. төмөндөп, 43,0 пайыз чегинде катталган. Байкоого алынып жаткан чейректин жыйынтыгы боюнча жыл башынан бери жеке адамдардын жана юридикалык жактардын¹ депозиттеринин долларлашуусу тиешелүүлүгүнө жараша 0,9 жана 1,7 п.п. (тиешелүүлүгүнө жараша 35,1 жана 48,9 пайызды түзүү менен) төмөндөгөн.

Өтүп жаткан жылдын январь-март айларында жаңыдан кабыл алынган депозиттер динамикасы 2018-жылдын акырына салыштырганда биринчи чейрекке мүнөздүү болгон төмөндөөнү көрсөткөн. Өткөн жылдын I чейрегине салыштырганда алардын көлөмү 152,3 млрд сомду түзүү менен 18,5 пайызга жогорулаган. Улуттук валютада сыяктуу эле, (11,8 пайызга 78,8 млрд сомго чейин), чет өлкө валютасында да (26,6 пайызга 73,5 млрд сомго чейин) жаңыдан кабыл алынган депозиттердин көлөмү көбөйгөн. Түзүмдөр боюнча жаңыдан кабыл алынган депозиттер көлөмүнүн көбөйүүсүнө талап боюнча төлөнүүчү депозиттердин 21,2 пайызга өсүшү негизги себеп болгон, ал отчеттук мезгилде бардык жаңыдан кабыл алынган депозиттердин 90,8 пайызын түзгөн. Мында талап боюнча төлөнүүчү депозиттердин улуттук валютадагы үлүшү 87,8 пайыз, чет өлкө валютасында – 94,1 пайыз чегинде катталган.

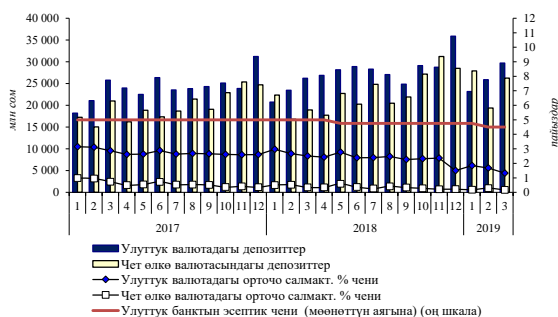
1 жылдык же андан ашык мөөнөткө жаңыдан кабыл алынган депозиттердин көлөмү 2018-жылдын I чейрегиндегиге салыштырганда төмөндөп, узак мөөнөттүү депозиттердин үлүшү азайган. Муну чет өлкө валютасында жаңыдан кабыл алынган узак мөөнөттүү депозиттер көлөмүнүн, ошондой эле алардын үлүшүнүн 2,6 п.п., 41,3 пайызга чейин азайышы түшүндүрүп турат, ал эми улуттук валютадагы тиешелүү депозиттердин үлүшү 0,3 п.п. 43,1 пайызга чейин төмөндөгөн.

Ушуну менен бирге эле отчеттук мезгилдин акырына карата мөөнөттүүлүк боюнча депозиттик базанын түзүмүндө кыска мөөнөттүү депозиттердин (1 жылга чейинки) үлүшү чет өлкө валютасындагы узак мөөнөттүү депозиттердин үлүшүнүн азаюусунан улам, узак мөөнөттүү ресурстардын үлүшүнүн 30,6 пайызга чейин төмөндөөсүндө, жыл башынан бери 0,5 п.п., 69,4 пайызга чейин жогорулаган.

¹ ФКУларды жана мамлекеттик бийлик органдарын эске албаганда

Депозиттик базанын кароого алынып жаткан мезгилдин акырына карата жалпы дюрациясы 5,0 ай (жыл башынан бери +0,1 ай) деңгээлинде туруктуу калса, мөөнөттүү депозиттердин дюрациясы 12,7 айга чейин (-0,6 ай) төмөндөгөн.

3.2.5-график. Коммерциялык банктардын мөөнөттүү депозиттеринин агымынын динамикасы

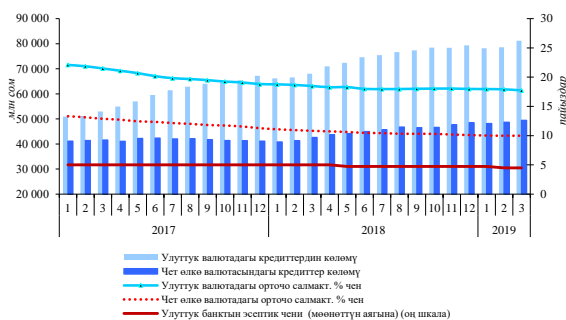

– 0,36 п.п., 3,13 пайызга чейин төмөндөгөн. Чет өлкө валютасында 3 же андан ашык жыл мөөнөтүндө жаңыдан кабыл алынган депозиттер боюнча орточо салмактанып алынган чендин 2,15 п.п., 8,28 пайызга чейин жогорулашын көз жаздымда калтырууга болбойт. Салыштыруу үчүн: 1 жылдан 3 жылга чейинки мөөнөттөгү чет өлкө валютасындагы орточо чен 3,64 пайыз деңгээлинде, ал эми 3 жана андан ашык жыл мөөнөтүндөгү улуттук валютадагы чен 12,11 пайыз деңгээлинде түптөлгөн.

Депозиттер рыногунда концентрациялануу индекси¹ кароого алынып жаткан мезгил ичинде 0,09 деңгээлинде сакталып турган, бул концентрациялануунун төмөн деңгээлине жана рынокто бирдей үлүштө он бир катышуучунун катышуусуна дал келет.

Кредит рыногу

3.2.6-график. Коммерциялык банктардын кредиттик карызынын бир мезгилдин акырына карата динамикасы

долларлашуусу жыл башынан тартып – 0,1 п.п., 37,9 пайызга чейин төмөндөгөн. Мөөнөттүүлүк боюнча долларлашуу деңгээли ар багытта өзгөргөн, мында 3 жылдан ашык мөөнөткө берилген кредиттердин долларлашуусу 1,6 п.п., 53,4 пайызга чейин төмөндөгөн.

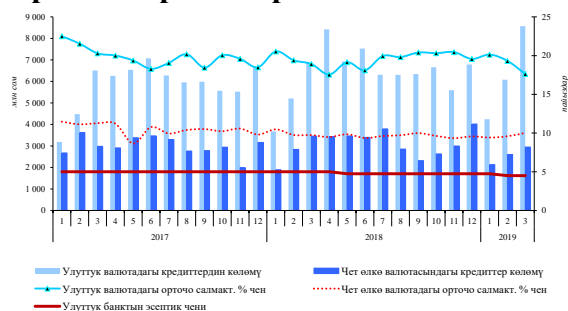
¹ Бул индекс банктардын портфелинде көрсөткүчтүн концентрациялануу деңгээлин көрсөтөт. Концентрациялануу деңгээли Херфиндаль-Хиршмандын индекси эсептөө методикасы боюнча эсептелет жана көрсөткүчтүн салыштырма салмагынын квадраттарынын жалпы көлөмдөгү суммасын түшүндүрөт. Индекс 0дон 1ге чейинки маанини түшүндүрөт. Индексдин 0,10дон кем мааниси концентрациялануунун төмөн деңгээлине; 0,10дон 0,18ге чейин – концентрациялануунун орточо деңгээлине; 0,18ден жогору – концентрациялануунун жогорку деңгээлине дал келет. Мисалы, 0,50гө барабар концентрациялануу индекси, рынокто бирдей үлүштөгү эки катышуучунун, ал эми 0,3 – 3 катышуучунун катышуусуна эквиваленттүү ж.б.

Депозиттер боюнча чендин төмөндөөсү уланган: отчеттук мезгил ичинде улуттук валютада жаңыдан кабыл алынган депозиттер боюнча орточо салмактанып алынган чен 1,61 пайыз (2018-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда -1,10 п.п.), чет өлкө валютасындагы аманаттар боюнча – 0,21 пайыз (-0,24 п.п.) чегинде түптөлгөн. Улуттук валютада жаңыдан кабыл алынган депозиттер боюнча орточо салмактанып алынган чен 0,76 п.п., 9,68 пайызга чейин, чет өлкө валютасында

Өтүп жаткан жылдын I чейрегинде кредит портфелинин январь айындагы төмөндөшүнөн кийин ал жогорулаган.

Коммерциялык банктардын кредит портфели өтүп жаткан жылдын I чейрегинде 130,6 млрд сомду түзүү менен жыл башынан бери 2,1 пайызга көбөйгөн. Улуттук валютадагы кредиттердин көлөмү 2,3 пайызга, 81,2 млрд сомго чейин, чет өлкө валютасындагы кредиттер – 1,9 пайызга, 49,5 млрд сом эквивалентине чейин көбөйгөн. Кредит портфелинин

3.2.7- график. Коммерциялык банктар тарабынан бир мезгил үчүн жаңыдан берилген кредиттердин динамикасы

кредиттерди кошпогондо, бардык мөөнөттүүлүк боюнча көбөйгөн. Жогорку арымдагы өсүш жана жаңыдан берилген кредиттердин жалпы көлөмүнүн өсүшүнө ири салым айыл чарба, даярдоо жана кайра иштетүү секторлорунда, ошондой эле керектөө кредиттеринде белгиленген.

Чет өлкө валютасында жаңыдан берилген кредиттердин көлөмүнүн төмөндөшүнө узак мөөнөттүү кредиттер көлөмүнүн кыскарышы себеп болгон. Тармактар боюнча соода жана коммерциялык операциялар, өнөр жай жана социалдык кызмат көрсөтүүлөр секторлоруна чет өлкө валютасында кредиттер азыраак берилген.

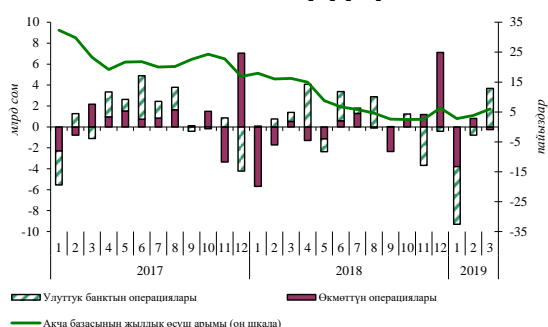
Улуттук валютада жаңыдан берилген кредиттер боюнча дюрация чейректин жыйынтыгы боюнча 25 ай деңгээлинде сакталып турса, чет өлкө валютасында 1 айга, 33 айга чейин төмөндөгөн.

Улуттук валютада жаңыдан берилген кредиттер боюнча орточо салмактанып алынган чен 2018-жылдагы тиешелүү көрсөткүчкө салыштырганда 0,6 п.п., 19,0 пайызга чейин төмөндөгөн, кыйла көбүрөөк төмөндөө айыл чарба, даярдоо жана кайра иштетүү секторлору, ошондой эле керектөө кредиттери боюнча катталган. Чет өлкө валютасындагы чен курулуш, соода жана коммерциялык операциялык, ошондой эле социалдык кызмат көрсөтүүлөр секторлорунда кредиттерге чендин төмөндөөсү эсебинен 0,3 п.п., 9,7 пайызга чейин төмөндөгөн.

Кредиттөө рыногунун жалпы концентрациялануу көрсөткүчү туруктуу болгон жана 0,09 деңгээлинде түптөлгөн, бул концентрациялануунун төмөн деңгээлине дал келет жана рынокту он бир банк ортосунда бөлүүгө эквиваленттүү. Тармак боюнча концентрациялануу көрсөткүчү кредиттөөнүн негизги үч сектору тууралуу белгилөө менен 0,33 пайыз деңгээлинде түптөлгөн.

3.3. Монетардык индикаторлор динамикасы

3.3.1-график. Өкмөттүн жана Улуттук банктын операцияларынын акча базасынын өзгөрүүсүнө салымы

Отчеттук чейректе өткөн жылдын IV чейрегине салыштырганда жаңыдан берилген кредиттердин көлөмүнүн жыл башына мүнөздүү төмөндөшү байкалган. Өткөн жылдын тиешелүү чейрегине караганда берилген кредиттердин көлөмү улуттук валютада жогорулаган (20,0 пайызга, 18,9 млн сомго чейин) жана чет өлкө валютасында (6,1 пайызга, 7,7 млн сомго чейин) төмөндөгөн.

Улуттук валютада жаңыдан берилген кредиттер 2018-жылдын январь-март айларына караганда 1-3 айлык

Акча базасы

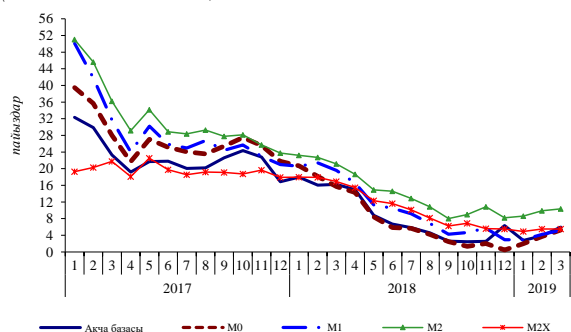
Отчеттук чейректе Улуттук банктын тең салмактуу операцияларынын алкагында Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн чыгаша операцияларынын кыскарышы өткөн чейрекке салыштырганда акча базасынын 5,5 пайызга азайышына өбөлгө түзгөн, бирок жылдык мааниде камдык акчалардын өсүшү сакталып турат. Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн операциялары (-3,3 млрд сом)

жана Улуттук банктын операциялары (-2,6 млрд сом) отчеттук чейректе акча базасынын өсүшүнө терс салымын кошкон.

Акча базасынын түзүмүндө олуттуу деле өзгөрүүлөр болгон эмес: отчеттук мезгилдин акырына карата башка депозиттик корпорациялардын камдарынын салыштырма салмагы 10,4 пайызды түзгөн, ал эми жүгүртүүдөгү акчанын үлүшү 89,6 пайыз чегинде катталган.

3.3.2-график. Акча топтомдорунун номиналдык өсүш арымы (жылдык мааниде)

Отчеттук чейректе акча топтомдорунун төмөндөшү басандоо тенденциясы менен белгиленген, жалпысынан акча топтомдорунун динамикасы алгылыктуу чекте сакталып турат. Акча топтомдорунун динамикасынын багытынын өзгөрүүсүнө таасирин тийгизген негизги фактор болуп, жылдык мааниде банктардан тышкаркы акчанын өсүш арымынын калыбына келиши саналган. Банктардан тышкаркы акчанын жылдык өсүшү отчеттук

чейректин акырында 5,2 пайызды (2018-жылдын IV чейрегинин акырында өсүш 0,4 пайыз) түзгөн.

M2X акча топтому боюнча жылдык өсүш 2019-жылдын I чейрегинде мурдагы чейректегидей эле 5,5 пайыз чегинде белгиленген жана чейректин акырында 203,4 млрд сомду түзгөн. Ал эми отчеттук мезгил ичинде M2X акча топтому 0,3 пайызга кыскаруу менен дээрлик өзгөргөн эмес.

M2X акча топтомуна камтылган депозиттер¹ жыл ичинде улуттук валютадагы депозиттердин 16,8 пайызга өсүшү эсебинен 5,7 пайызга өскөн, ал эми чет өлкө валютасындагы депозиттер 7,5 пайызга кыскарган.

Экономикага берилген кредиттин жылдык өсүш арымы² жогорку деңгээлде сакталып турат. Анын жалпы көлөмү мезгилдин акырында 133,7 млрд сомду түзүү менен жыл ичинде 18,3 пайызга көбөйгөн. Ошону менен бирге эле улуттук валютадагы кредиттер 19,9 пайызга, ал эми чет өлкө валютасындагы кредиттер 15,9 пайызга көбөйгөн. Отчеттук чейректин башталышынан тарта экономикага кредит 2,4 пайызга өскөн.

¹ Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн жана резидент эместердин депозиттерин эске албаганда, жеке адамдардын, юридикалык жактардын жана башка финансы-кредит мекемелеринин депозиттери.

² Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө жана резидент эместерге кредиттерди эске албаганда, жеке адамдардын, юридикалык жактардын жана башка финансы-кредит мекемелеринин кредиттери.

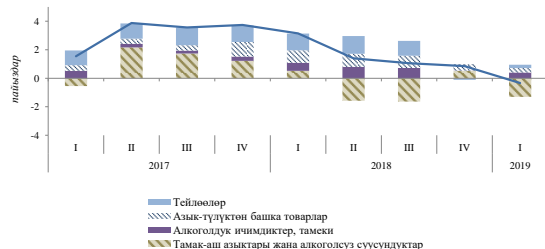
4-глава. Инфляциянын динамикасы

2019-жылдын I чейрегинде азык-түлүккө жана кызмат көрсөтүүлөргө баанын жогору болбошунан улам дефляция байкалган. Ушуга байланыштуу инфляция боюнча маалыматтар кооптонууну шарттабайт.

4.1. Керектөө бааларынын индекси

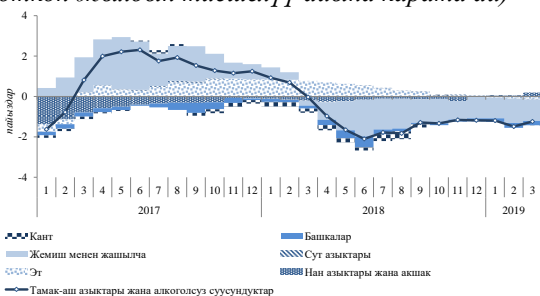
4.1.1-график. КБИ түзүмүнүн динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

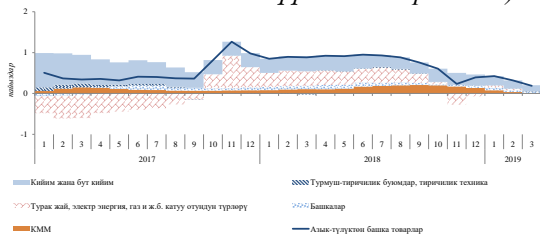
4.1.2 -график. Жылдык керектөө баа индексиндеги азык-түлүккө баалар салымынын динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

4.1.3-график. Жылдык КБИдеги азык-түлүктөн башка товарларга баалар салымынын динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

2019-жылдын I чейрегинде керектөө баа индексинин төмөндөөсү уланган, ал азык-түлүккө баанын төмөн болушу менен коштолгон. Өтүп жаткан жылдын январь-март айларында керектөө баа индекси нөлдөн төмөн болуп, -0,3 пайызды түзсө, 2019-жылдын март айында жылдык мааниде -0,7 пайыз чегинде катталган. Жемиштерге жана жашылчаларга, этке, сүт азыктарына, КММга баанын төмөн болушу, ошондой эле кызмат көрсөтүүлөрдүн нөлдүн айланасында өсүшү кароого алынып жаткан мезгил ичинде дефляцияны шарттаган. 2019-жылдын январында тамекиге акциздик чендин кайрадан жогорулашы I чейректе “алкоголдук ичимдиктер жана тамеки” товардык тобуна баанын өсүшүн шарттаган.

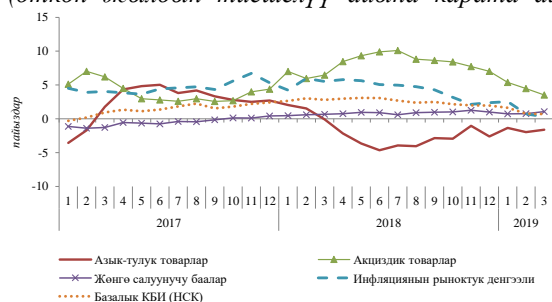
Керектөө товарларына баа индекси 2018-жылдын тиешелүү айына салыштырганда март айында 2,7 пайызга төмөндөгөн. Негизги азык-түлүк товарларынын ички сыяктуу эле, тышкы рынокторунда да түптөлгөн алгылыктуу жагдай азык-түлүк инфляциясына төмөндөтүү жагында таасирин тийгизген. Көпчүлүк тамак-аш товарларына баа өзгөрүүсүз калган же 2018-жылдын мартына салыштырганда төмөн болгон. Азык-түлүк инфляциясына нан азыктарынан гана жогорулатуучу таасир байкалган.

Азык-түлүктөн башка товардык топто негизги товардык позициялар боюнча бир аз төмөндөө байкалган, мында кийимге жана бут кийимге, газ жана үй тиричилик буюмдарына, тиричилик техникасына баанын өсүшү баага жогорулатуучу басым жасаган.

Рыноктук инфляция даде болсо төмөн бойдон калууда жана отчеттук жылдын март айында 0,3 пайызды түзүп, ички рыноктун жеткиликтүү деңгээлде

4.1.4.-график. Товарлар топтору боюнча керектөө баа индексинин динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

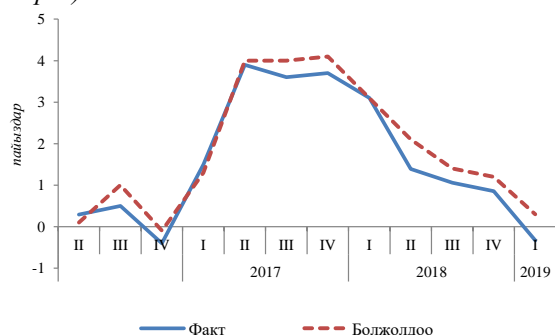
каныккандыгын, өткөн мезгилге салыштырганда керектөө суроо-талабынын орточо түптөлгөндүгүн жана улуттук валютанын туруктуу динамикасын көрсөтүп турат.

Улуттук банктын баа берүүлөрү боюнча базалык инфляция (азык-түлүк жана энергетикалык товарларды алып салганда) нөлдүн айланасында болгон.

4.2. Болжолдоону факты менен салыштыруу

4.2.1-график. КБИнин айкын жана болжолдуу мааниси

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

2019-жылдын I чейрегинде айкын инфляция Улуттук банктын болжолдоосунан 0,6 п.п. төмөн түптөлгөн. Азык-түлүккө баанын кыйла төмөн болушу жана азык-түлүктөн башка товарларга баанын нөлдүн айланасында өзгөрүүсү айкын түптөлгөн КБИнин болжолдоодон айырмаланышын шарттаган.

5-глава. Орто мөөнөткө каралган болжолдоолор

5.1. Тышкы чөйрө жөнүндө божомолдор

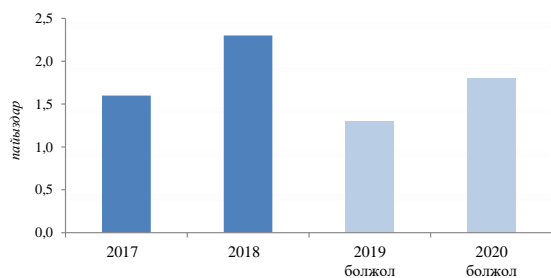
5.1.1. Соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн өнүгүүсүн болжолдоо

Россия

5.1.1.1-график. Россиянын реалдуу

ИДӨсүнүн өсүшү

(жылга карата жыл)

Булагы: ЭВФ, «Блумберг» МА, РФ Экономикалык өнүгүү министрлиги

2019-жылы убактылуу факторлордун таасиринен улам Россияда экономикалык өсүштүн 1,3 пайызга чейин басаңдашы күтүлүүдө, бирок алардын жоюлушуна жана бюджеттик чыгашалардын активдештирилишине жараша, олуттуу тышкы таасирлер жок болгон шартта экономиканын өсүш арымынын тездеши болжолдонууда.

Ошону менен бирге эле 2019-жылдын биринчи жарым жылдыгында ИДӨнүн өсүш арымынын кыйла

басаңдашы күтүлүүдө, буга геосаясий абалдын белгисиздиги, дүйнөлүк экономиканын басаңдашы, өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдөгү жагдай, реалдуу эмгек акынын өсүш арымынын басаңдашынан (2018-жылдагы 6,8 пайыздан 2019-жылдагы 1,1 пайызга¹ чейин) жана КНСтин керектөө бааларына таасиринен улам керектөө суроо-талабынын басаңдашы сыяктуу факторлор себеп болот. Жылдын экинчи жарымынан тартып бул убактылуу факторлордун жоюлушуна жана өлкөнүн улуттук долбоорлорунун ишке ашырылышынан алгылыктуу натыйжанын топтолушуна жараша экономиканын кыйла жогорку арымда өсүшү күтүлүүдө. Ошону менен бирге эле, Россияга каршы санкцияларды катуулатууга байланыштуу кооптонуулар күтүлгөндөн азыраак экономикалык өсүшкө алып келиши мүмкүн.

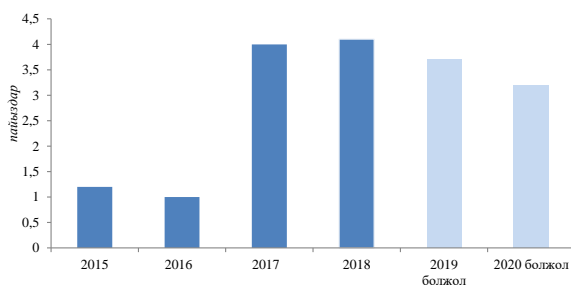
2019-жыл ичинде инфляция убактылуу факторлордун таасиринен улам максаттуу деңгээлинен жогору болору күтүлүүдө. Кыска мөөнөттүү тобокелдиктер төмөндөгөндүгүнө карабастан, жалпысынан орто мөөнөттүү тобокелдиктер балансы дале инфляцияга дуушарланышы ыктымал. Убактылуу факторлордун таасирлеринин жок болушуна жараша 2020-жылы инфляциянын 4 пайыздын тегерегинде бекемдөөсү күтүлөт.

Казакстан

5.1.1.2-график. Казакстандын реалдуу

ИДӨсүнүн өсүшү

(жылдан жылга карата)

Булагы: «Блумберг» маалымат агенттиги, эл аралык финансы институттары

Орто мөөнөттүү мезгилде Казакстан экономикасынын өсүшү боюнча өбөлгөлөр олуттуу таасирлер жок болгон учурда сакталып турат.

2019-жылы Казакстандын экономикалык өсүшү боюнча болжолдоолор 3,7 пайызга чейин жогорулоо жагына (3,6 пайыздын ордуна) өзгөргөн, бул 2019-жылдын I чейрегинде экономиканын өсүшү боюнча айкын маалыматтардын күтүлгөндөгүдөн кыйла жогору белгиленишинен улам болгон. 2020-

¹ РФ Экономикалык өнүгүү министрлиги

жылга экономикалык өсүш боюнча болжолдоолор 3,2 пайыз деңгээлинде сакталып турат.

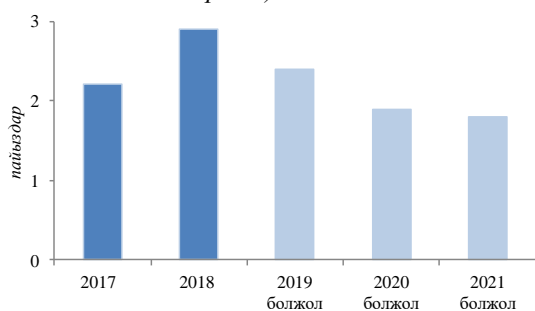
Казакстандын экономикалык өсүшүн калктын кирешелеринин өсүшү, ири инвестициялык долбоорлордун ишке ашырылышы жана экономиканы колдоо боюнча мамлекеттик программалардын ишке ашырылышы алкагында ички суроо-талаптын көбөйүшү, ошондой эле мунайга баа конъюнктурасынын жогорку деңгээлде күтүлүп жатышы шарттаган, мында мунайды казып алуунун 2018-жылдагы 90,3 млн тоннадан 2019-жылы 89,5 млн тоннага чейин пландык төмөндөөсү ооздуктоочу фактор болуп саналат.

Тышкы таасирлер жок болгон учурда орто мөөнөттүү мезгилде баанын өсүш арымынын басандашы күтүлүүдө жана 2019-жылы инфляция 4,0-6,0 пайыз чегинде болот. Казакстанда инфляциянын тездеши боюнча аталган өлкөнүн Улуттук банкы билдиргендей, ага карата баанын турукташуусу алкагында мунайга баанын түшүүсүнө тиешелүү тобокелдиктер жана АКШнын Федералдык резерв системасынын кыйла жеңилдетилген риторикасы шартында, өнүгүп келе жаткан рыноктордон капиталдын агылып чыгуу тобокелдиги төмөндөгөн. Ошол эле учурда, керектөө суроо-талабы жана фискалдык таасир жагында инфляциянын орун алышы тобокелдиги жогорку деңгээлде сакталып турат.

АКШ

5.1.1.3-график. АКШнын реалдуу ИДӨсүнүн өсүшү

(жылдан жылга карата)

Булагы: «Блумберг» маалымат агенттиги

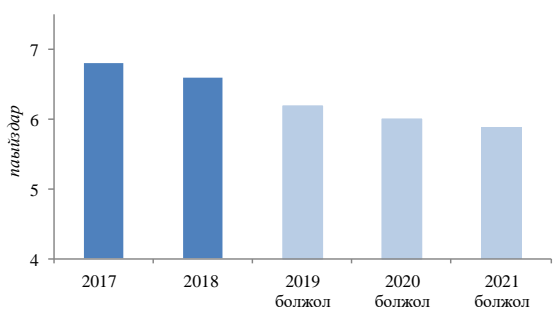
жагдай геосаясий курч абалдын жакшырышына жана КЭР менен соода келишимге кол коюлушуна жараша аныкталат. Маалымат жана финансылык агенттиктердин болжолдоосу боюнча буга чейин салык чөйрөсүндө кабыл алынган чаралардын таасиринин алсызданышы, керектөө жигердүүлүгүнүн төмөндөөсү жана дүйнөлүк соода жүргүзүү көлөмүнүн басандашы алкагында 2019-жылы экономиканын өсүшүнүн басандашы күтүлүүдө.

Болжолдоолорго ылайык, 2019-2020-жылдарда АКШда инфляция динамикасы тиешелүүлүгүнө жараша 1,9 пайыз жана 2,0 пайыз деңгээлинде күтүлүүдө. Жакынкы жылдарда ал энергия продукцияларына болгон дүйнөлүк баадан көз каранды болот.

2019-жылдын I чейрегинде экономиканын өсүш арымы жогорулагандан кийинки мезгилдерде басандашы күтүлүүдө. Бул чейректе жогорку өсүш товардын запасынын өсүшү, соода балансынын тартыштыгынын кыскарышы жана мамлекеттик чыгашалардын көбөйүшү эсебинен түптөлгөн, мында турак жай курулушу 2,8 пайызга төмөндөгөн: мындай төмөндөө бешинчи чейрек катары менен байкалууда. Кыска мөөнөттүү жана орто мөөнөттүү келечекте экономикалык

Кытай

5.1.1.4-график. Кытайдын реалдуу ИДӨсүнүн өсүшү (жылдан жылга карата)

Булагы: КЭРдин Улуттук статистикалык бюросу, «Блумберг» МА»

жумшоого умтулат, бул экономиканын өсүш арымына алгылыктуу таасирин тийгизет. Буга карабастан, Кытай экономикасында АКШ менен соода жагында талаш-тартыштардын, жалпы карыздын жогорку деңгээлде болушу жана өлкө калкынын ишке жөндөмдүүлүгүнүн кыскарышы алкагында белгилүү бир тобокелдиктер бар. Бийликтин экономиканы колдоо боюнча маанилүү чараларынан улам, Кытайдын ИДӨсүнүн өсүшү боюнча 2019 жана 2020-жылдарга 0,1 п.п. жогору болжолдоолор, тиешелүүлүгүнө жараша 6,2 жана 6,0 пайызга чейин кайра каралган.

Болжолдоолорго ылайык, Кытайда орточо жылдык инфляция эки пайыздан бир аз жогорку деңгээлде болот, ал эми өкмөт “үч пайызга жакын” деп болжолдогон. 2019-2020-жылдарда баанын жалпы деңгээлинин өсүшү 2,2 пайызга жакынды түзөт.

5.2. Орто мөөнөткө каралган болжолдоо

2019-жылдын I чейрегинде тышкы шарттардын жана ички конъюнктуранын өнүгүшү тууралуу болжолдоолор Улуттук банк Башкармасынын 2019-жылдын февралындагы отурумунда бекитилген базалык сценарийге көбүрөөк туура келген.

Өндүрүштүн ички факторлорунун негизги өнүгүү тенденциясы өз мүмкүнчүлүгүнүн чегинде болот. Кыргыз Республикасынын экономикалык өсүш келечектери 2019-2020-жылдарда тышкы экономикалык шарттар менен мүнөздөлөт. Соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдөгү (Россия жана Казакстан) экономикалык жигердүүлүк 2019-жылдын башталышында күтүлгөндөгүдөн бир аз азыраак өсүштү көрсөткөн, бирок энергия продукцияларынын дүйнөлүк рыногунда баанын өсүшүн эске алсак, соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдүн өнүгүү келечектери жылдын акырына чейин буга чейин күтүлүп жаткан көрсөткүчтөрдүн чегинде калат. Мындай өлкөлөрдө экономикалык өсүш учурдагы болжолдоолордо Россияга – биздин региондогу ири экономикага санкциянын кеңейтилиши ыктымал экендиги тууралуу божомолдор сакталып турат.

Орто мөөнөттүү келечекте Кыргыз Республикасынын экономикалык өнүгүү тенденциясын аныктаган башка бир маанилүү фактор болуп, дүйнөлүк товардык-чийки зат рынокторундагы баа динамикасы калат.

Утурумдук болжолдоонун алкагында дүйнөлүк азык-түлүк рынокторунда учурдагы жана кийинки айыл чарба өсүмдүктөрүнүн сезонунда баанын туруктуу динамикасы боюнча божомолдор сакталган. Рынок аналитиктеринин болжолдоолорун эске алганда, айыл чарба товарларынын глобалдык жана регионалдык рынокторунда түптөлгөн тенденция боюнча өлкө экономикасы үчүн олуттуу инфляциялык тобокелдик

жок. Ошентип, азык-түлүк товарларына баанын туруктуу динамикасынын 2020-жылдын биринчи жарым жылдыгынын акырына чейин сакталышы күтүлүүдө.

Энергия продукцияларынын дүйнөлүк рыногунда мунайга баа жылдын биринчи жарым жылдыгында өсүш тенденциясын улантуу менен өтүп жаткан жылдын башталышынан тарта 45 пайыздан ашыгыраак көбөйүү менен 2019-жылдын май айынын ортосунда баррель үчүн 72,9 АКШ доллар өлчөмүндөгү мааниге жеткен. Мунайды экспорттоочу өлкөлөр уюмунун мунай казып алууну кыскартуу тууралуу 2018-жылдын декабрында кабыл алган чечиминин негизинде мунайга баа жогорку деңгээлде болууда. Мунайга баанын өсүү тренди Россияда жана Казакстанда экономикалык жигердүүлүккө өбөлгө түзүп, орус рублинин жана казак теңгесинин АКШ долларына карата бекемделишине түрткү берет жана Кыргыз Республикасынын экономикасында керектөө жана инвестициялык жигердүүлүктүн өсүшүн шарттайт.

Кыргыз Республикасынын экономикасынын түзүмү иштелип чыккан болжолдоолордо тышкы сектордун параметрлеринин өзгөчө ролун шарттайт. Тышкы экономикалык сектордун дүйнөлүк товардык-чийки зат рынокторундагы баа динамикасы, Кыргыз Республикасынын соода боюнча өнөктөш өлкөлөрүнүн экономикалык өнүгүү келечектери жана дүйнөлүк экономиканын өнүгүүсүнүн дагы башка маанилүү индикаторлору сыяктуу мындай параметрлери боюнча болжолдоолор дүйнөлүк изилдөө агенттиктеринин/институттардын, өлкөлөрдүн расмий органдарынын жана эксперттик баа берүүлөрдүн негизинде берилет.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, тышкы экономикалык шарттардын ар кандай айкалышуусунун таасиринен улам, өлкө экономикасынын абалы боюнча сценарийлерге баа берет жана акча-кредит саясатынын багыттарынын тиешелүү варианттарын иштеп чыгат.

Дүйнөлүк товардык-чийки зат рынокторунда учурда түптөлгөн мүмкүнчүлүктөрдү, ошондой эле соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн экономикасын өнүктүрүү шарттарын эске алганда, орто мөөнөттүү мезгилде биздин өлкөнү өнүктүрүүнүн маанилүү фактору болуп, Кыргыз Республикасынын соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрүндө түптөлгөн экономикалык жагдай саналат.

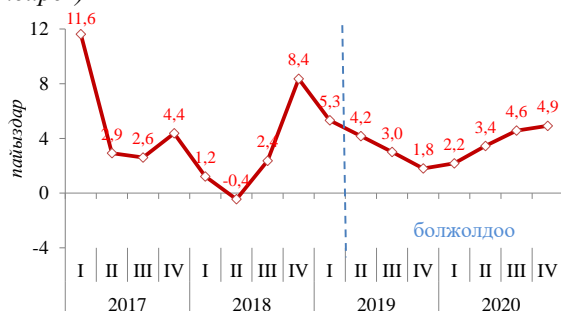
5.2.1. Базалык сценарий

2019-2020-жылдарда соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн белгиленген өсүш тенденциясын сактоо тууралуу божомолдорду жана дүйнөлүк товардык-чийки зат рынокторунда баа туруктуулугунун сакталгандыгын эске алуу менен, Кыргыз Республикасынын 2019-2020-жылдарга өнүгүүсүнүн негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөрү боюнча төмөнкү болжолдоо иштелип чыккан.

Кыргыз Республикасынын экономикасынын реалдуу сектору 2019-жылы ИДӨнүн терс ажырымын жабат, 2019-жылдын экинчи жарымында жана 2020-жылы экономикалык өсүш өзүнүн тең салмактуу маанисинин чегинде күтүлүүдө.

5.2.1.1-график. Реалдуу ИДӨнү болжолдоо

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Экономикалык өсүштүн күндөлүк ички жана тышкы шарттары сакталган учурда ИДӨ ажырымы 2019-жылдын акырына чейин жабылат.

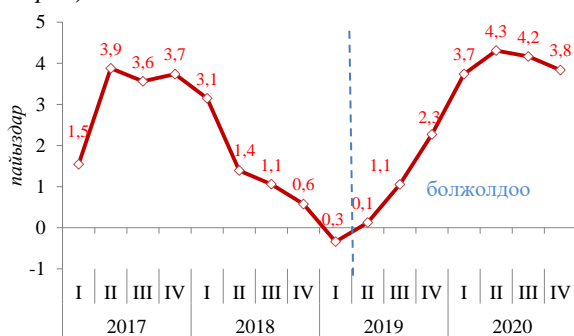
Отчеттук жылы ИДӨнүн реалдуу өсүшү 3,7 пайызга жакын деңгээлде күтүлүүдө, “Кумтөрдү” эске албаганда өсүш 3,8 пайызды түзөт. “Кумтөр” кен казып алуу ишканаларында өндүрүштүн өсүшү жыл ичинде өткөн жылдагы иштеп чыгуунун деңгээлинде күтүлүүдө.

2020-жылы ИДӨнүн реалдуу өсүш арымы 3,9 пайыз, ал эми “Кумтөрдү” эске албаганда ИДӨнүн өсүшү 4,7 пайыз чегинде күтүлүүдө.

Тышкы чөйрөгө жана ички шарттарга баа берүүлөрдү эске алуу менен, Кыргыз Республикасынын экономикасындагы инфляция орто мөөнөттүү мезгилде 5-7 пайыз максаттуу көрсөткүч чегинде сакталышы болжолдонууда, ИДӨнүн терс ажырымынын жабылышы туруктуу тышкы инфляциялык жагдай менен бирге өтүп жаткан жылда инфляциянын төмөн деңгээлине шарт түзөт. Тышкы жана ички таасирлер болбогон шартта, өлкөдө жана региондо экономикалык активдүүлүктүн акырындык менен өсүшү инфляциянын 2019-жылдын акырына карата максаттуу көрсөткүчкө жетишин шарттайт.

5.2.1.2-график. Инфляцияны болжолдоо

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

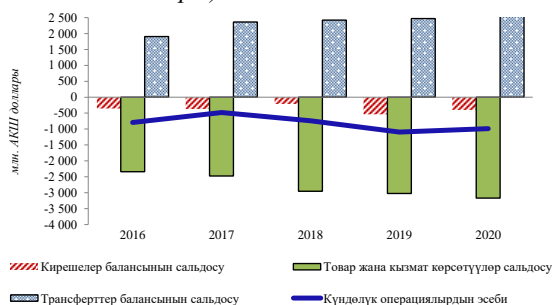
2019-жылы инфляциянын орточо деңгээли (мезгилден мезгилге карата) 1,0 пайыз тегерегинде күтүлүүдө, ал эми 2019-жылдын акырына карата инфляция 4,0 пайыздан төмөн деңгээлге жакындашы мүмкүн (2019-жылдын декабры 2018-жылдын декабрына карата). 2020-жылы инфляциянын орточо мааниси 5,0 пайыз тегерегинде күтүлүүдө.

2019-2020-жылдарга төлөм тендемине болжолдоолор.¹

2019-2020-жылдарга төлөм тендемине болжолдоолор олуттуу өзгөрүүгө учураган эмес. Соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрүндө сыяктуу эле, Кыргыз Республикасында да келечекте экономиканын өсүшүнүн сакталышы 2019-жылы тышкы сектордун өнүгүүсүнүн аныктоочу факторунан болот.

2019-жылга күндөлүк эсептин тартыштыгына баа берүү ИДӨгө карата 12,9 пайыз чегинде катталган, бул нарктык мааниде 1 093,2 млн АКШ долларын түзөт (47,8 пайызга көбөйүү). Болжолдонуучу мезгил ичинде эмгек мигранттарынын акча которуулары боюнча алгылыктуу динамиканын сакталып калышы алкагында соода балансынын тартыштыгынын көбөйүүсү күтүлүүдө.

5.2.1.3-график. Күндөлүк операциялар эсеби боюнча болжолдуу маалыматтар (млн АКШ доллары)

2019-жылы экспорттун 5,1 пайызга көбөйүүсү болжолдонууда. Мындай тенденциянын түптөлүшүнө «Кумтөр» ишканасында 2018-жылга салыштырганда алтын казып алуунун өсүшү күтүлүп жаткандыгына байланыштуу алтын экспорттун көбөйүүсүнө өбөлгө түзөт. Ошону менен бирге эле, жергиликтүү продукцияга тышкы суроо-талаптын өсүшүнүн таасиринен улам, алтынды эске албаганда экспорттун өсүшү жыл жыйынтыгы

боюнча өнөр жай жана айыл чарба секторунун мурдатан калыптанган экспорттук позицияларынын эсебинен 1,1 пайыз деңгээлинде күтүлүүдө.

¹ Болжолдоо Улуттук банктын кошумча баа берүүлөрүн эске алуу менен түзүлгөн

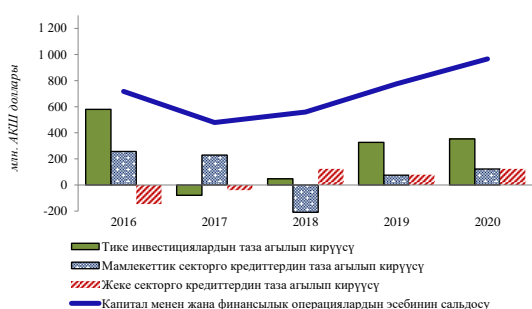

Өлкө экономикасынын болжолдонуп жаткан өсүшү алкагында отчеттук жылы импорттун алгылыктуу өсүш арымынын сакталышы күтүлүүдө. Импорттун өсүшүнүн болжолдоосу өтүп жаткан жылдын биринчи чейрегиндеги динамикага өзгөртүлүп, импорттун бардык функционалдык категориялары эсебинен 3,3 пайызды түзгөн. Көбүнчө физикалык көлөмүнүн өсүшү эсебинен мунай заттарынын алгылыктуу өсүш динамикасы күтүлүүдө. Жана башка товарлардын импорту 2,0 пайыз деңгээлинде өсүшү болжолдонууда.

Россия жана Казакстан экономикаларынын орточо өсүш арымы жеке трансферттердин келип түшүү көлөмүнө оң таасирин тийгизет. Натыйжада жеке секторго трансферттердин таза агылып кирүүсү баа берүүлөр боюнча 2018-жылдагы деңгээлден бир аз жогору (1,5 пайызга) түптөлөт.

5.2.1.4-график. Капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби боюнча болжолдуу маалыматтар

(млн АКШ доллары)

2019-жылы күндөлүк эсеп тартыштыгынын көбөйүүсү капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби боюнча капиталдын агылып кирүүсү эсебинен каржыланат. Финансылык эсеп боюнча капиталдын келип түшүүсүнүн негизги көлөмү күтүлүп жаткандай эле, тике инвестициялардын эсебинен камсыз болот. «Башка инвестициялар» статьясынын сальдосу мамлекеттик жана жеке секторлордун чет өлкө милдеттенмелеринин өсүшүнүн таасиринде түзүлөт, мында буга чейин

алынган кредиттерди тейлөө көлөмү олуттуу деңгээлде сакталат.

Натыйжада, 2019-жыл жыйынтыгы боюнча төлөм теңдеминин сальдосу 95,9 млн АКШ доллары өлчөмүндө терс мааниде күтүлүүдө, мында товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн келечектеги импортунун эл аралык камдык активдердин¹ ордун жабуу критерийи импорттун 4,1 ай деңгээлинде болжолдонууда.

Жалпысынан, экономикалык жагдайды өнүктүрүү тенденциялары 2019-жылы экономиканын 2020-жылы туруктуу өнүгүшүнө ыңгайлуу өбөлгөлөрдү түзөт. Күндөлүк трансферттердин алгылыктуу динамикасы соода балансынын тартыштыгынын өсүшү менен катар эле күндөлүк операциялар эсебинин ИДӨгө карата 10,5 пайыз өлчөмүндө түзүлүшүн шарттайт. Ички өндүрүштүн мындан ары өнүгүшүнөн улам күтүлүп жаткан тышкы суроо-талаптын өсүшү экспорттун 5,1 пайызга көбөйүшүнө өбөлгө түзөт. Өлкө экономикасынын өсүү тенденциясынын сакталышы импорттун 5,0 пайызга көбөйүшүнө алып келет. Демек, соода балансынын терс сальдосунун 5,0 пайыз деңгээлинде көбөйүшү күтүлөт.

Эмгек мигранттарын кабыл ала турган реципиент өлкөлөрдүн экономикасынын өсүүсү өсүш арымы 5,4 пайыз деңгээлде күтүлгөн жеке трансферттердин агылып кирүү көлөмүнө оң таасирин тийгизиши күтүлөт.

Ошондой эле капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби боюнча капиталдын агылып кирүүсүнүн көбөйүшү күтүлүүдө, ал боюнча келип түшүүлөрдүн көпчүлүк бөлүгүн тике чет өлкө инвестицияларынын агылып кирүүсү жана кредиттердин мамлекеттик секторго түшүүсү камсыз кылат. Жеке сектор тарабынан кредиттерди тейлөөнүн өсүү тенденциясынын сакталышы болжолдонууда.

Төлөм теңдеминин жалпы сальдосу 2020-жылы 20,0 млн АКШ доллары өлчөмүндө терс белгиде болжолдонууда. Товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн болочоктогу импортунун эл аралык камдык активдер менен жабылышы 3,9 айды түзөт.

¹ Конвертацияланбаган валюталарды эске алуу менен

Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми боюнча 2019-2020-жылдарга карата иштелип чыккан болжолдоодо төмөнкү тобокелдиктер сакталып калган:

- «Кумтөр» алтын кенин казып алууга байланыштуу тобокелдиктер;
- мунай менен алтынга дүйнөлүк баалардын өзгөрүлмөлүүлүгү;
- соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдө экономикалык жагдайдын начарлашы;
- пландаштырылган чет өлкөдөн алынган кредиттердин көлөмүнүн мамлекеттик сектордо толук өздөштүрүлбөшү;
- соода боюнча негизги өнөктөш-өлкөлөрдүн алмашуу курсунун өзгөрүлмөлүүлүгү.

2-тиркеме. Глоссарий

Базалык инфляция – бул, баанын кыска мөөнөттүү, түзүмдүк жана сезондук өзгөрүүлөрүн эске албаган инфляция: инфляция көрсөткүчүн эсептөөдөн товарларга баанын өсүшү алынып салынат, бул сезондук же тышкы факторлор жана административдик-белгиленген тарифтер менен шартталган.

Мамлекеттик казына векселдери (МКВ) – Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн кыска мөөнөттүү (3, 6 жана 12 айлык) дисконттук мамлекеттик баалуу кагаздары. Финансы министрлиги МКВлардын эмитенти болуп саналат. МКВларды жайгаштыруу Улуттук банк тарабынан өткөрүлгөн аукциондор аркылуу жума сайын ишке ашырылат. Тике катышуучулар аукциондорго катышуу укугуна ээ. Юридикалык жактар сыяктуу эле, жеке адамдар да Кыргыз Республикасынын МКВларынын ээси боло алышат. Чет өлкө инвесторлорунун МКВлар рыногуна кирүү мүмкүнчүлүгү чектелген эмес. МКВлардын экинчилик рыногундагы бүтүмдөр Улуттук банктын автоматташтырылган тоорук системасы аркылуу жүзөгө ашырылат, ал катышуучуларга МКВларды өз жумуш ордуларынан сатып алуу/сатуу боюнча операцияларды ишке ашырууга мүмкүнчүлүк берет.

Мамлекеттик казына облигациялары (МКО) – Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн пайыздык кирешеси (купон) жана жүгүртүү мөөнөтү 1 жылдан жогору болгон узак мөөнөттүү мамлекеттик баалуу кагаздары. Финансы министрлиги МКОнун эмитенти болуп саналат. Улуттук банк МКОнун чыгарылыштарын тейлөө боюнча башкы агент болуп саналат.

Акча базасы – Улуттук банктын жүгүртүүгө чыгарылган нак акча боюнча милдеттенмеси жана Улуттук банктын башка депозиттик корпорациялар алдындагы улуттук валютадагы милдеттенмеси.

Акча топтому – ликвиддүүлүк деңгээли боюнча классификацияланган акча массасы: M0; M1; M2; M2X.

M0 – банктардан тышкаркы нак акча.

M1 – M0 + резиденттердин улуттук валютадагы которулма депозиттери.

M2 – M1 + резиденттердин улуттук валютадагы мөөнөттүү депозиттери.

M2X – M2 + резиденттердин чет өлкө валютасындагы эсептешүү (күндөлүк) эсептери жана депозиттери.

M2X акча топтомуна камтылган депозиттер – жеке адамдардын жана юридикалык жактардын депозиттери, ошондой эле башка финансы-кредит уюмдарынын депозиттери, мында Өкмөттүн жана резидент эместердин депозиттери алынып салынат.

Башка депозиттик корпорациялар – борбордук банктан башка, бардык финансылык корпорациялар-резиденттер, финансылык ортомчулук алардын ишинин негизги түрү болуп саналат жана алар кеңири мааниде колдонулуучу акча массасынын (M2X) улуттук аныктамасына камтылган милдеттенмелерди чыгарышат.

Долларлашуу – өзүнүн улуттук валютасына ээ өлкөнүн ички акча жүгүртүүсүндө АКШ долларынын кеңири колдонулушу.

Инфляция - белгилүү бир убакыт аралыгында баалардын жалпы деңгээлинин өсүш тенденциясы, ал товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр куржунунун үй чарбаларынын керектөө чыгашаларынын түзүмүндө салмактанып алынган наркын эсептөөнүн

негизинде өлчөнөт. Кыргыз Республикасында инфляция деңгээлин мүнөздөгөн көрсөткүч болуп керектөө баа индекси саналат.

Номиналдуу эффективдүү алмашуу курсунун индекси (НЕАК) – бул, номиналдуу алмашуу курсунун салмактанып алынган орточо маанисин түшүндүрөт. Анда кароого алынып жаткан өлкөдө орун алып турган баанын соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдөгү баага карата өзгөрүү тенденциясы эске алынбайт.

Керектөө баа индекси – керектөөчүлөр тарабынан өндүрүштүк эмес максатта сатылып алынган товарлар жана кызматтар топтомунун наркынын өзгөрүүсү чагылдырылат. Бул көрсөткүч инфляцияны өлчөө ыкмаларынын бири болуп саналат, ал калк тарабынан керектелген негизги товарлар куржунунун баасына салыштырууга негизделген жана чогуу алгандагы керектөөдө бул товарлардын салыштырма салмагына ылайык салмактанып алынган.

Реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун индекси (РЭАК) – бул номиналдуу эффективдүү алмашуу курсунун, соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө орун алып турган баанын салыштырмалуу өзгөрүүсүнө ылайык келген өлчөмгө корректировкаланган, орточо салмактанып алынган маанисин түшүндүрөт. РЭАК өлкө валютасынын соода боюнча алдыңкы өнөктөш өлкөлөрдүн валюталарына карата салмактанып алынган айкын алмашуу курстарын эсептөөнүн негизинде аныкталат.

Ноталар – бул Улуттук банк тарабынан жүгүртүүгө чыгарылган дисконттук баалуу кагаздар. Улуттук банктын Акча-кредиттик жөнгө салуу комитетинин чечими боюнча, ноталар 7 күндөн 364 күнгө чейинки мөөнөткө чыгарылат. Ноталар боюнча максималдуу кирешелүүлүк аукцион өткөрүлгөн күнгө карата аныкталган эсептик ченге барабар өлчөмдө белгиленет.

Репо операциялары – келечекте белгилүү бир күнү, алдын ала макулдашылган баада кайра сатуу/сатып алуу милдеттенмеси менен экинчилик рыногунда мамлекеттик баалуу кагаздарды сатып алуу/сатуу операциясы.

Төлөм теңдеми – резиденттер жана резидент эместер ортосунда белгилүү бир мезгил ичинде ишке ашырылган экономикалык операциялардын суммардык түрүн чагылдырган отчет.

Төлөм теңдеминин сальдосу – чет өлкөлөрдөн түшүүлөр менен чет өлкөлөргө төлөмдөр ортосунда келип чыккан айырма.

Соода балансынын сальдосу – экспорт жана импорт наркы ортосунда келип чыккан айырма.

Эсептик чен – бул, акча кредит саясатынын инструменти, ал борбордук банк тарабынан белгиленген пайыздык ченди билдирет жана экономикада акча ресурстарынын наркын аныктоодо базалык багыт берүүчү катары кызмат кылат.

3-тиркеме. Кыскартылган сөздөрдүн тизмеси

ИДӨ	ички дүң өнүм
МКВ	мамлекеттик казына вексели
МКО	мамлекеттик казына облигациясы
КММ	күйүүчү-майлоочу материалдар
ЕБ	Европа биримдиги
ЕАЭБ	Евразия экономикалык биримдиги
ЕББ	Европа борбордук банкы
КБИ	керектөө баа индекси
КЭР	Кытай Эл Республикасы
КР	Кыргыз Республикасы
БКРР	Банктар аралык кредиттик ресурстар рыногу
Улуттук банк	Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы
НБРК	Казакстан Республикасынын Улуттук банкы
УСК	Улуттук статистика комитети
НЭАК	Номиналдуу эффективдүү алмашуу курсу
ОПЕК	Мунайды экспорттоочу өлкөлөр уюму
РЭАК	Реалдуу эффективдүү алмашуу курсу
АКШ	Америка Кошмо Штаттары
ФОб	Экспортёр өлкөнүн чек арасындагы баа (Free on Board)
ФРС	АКШнын Федералдык резерв системасы
ФСХ	Айыл чарбаны каржылоо
ЦБРФ	Россия Федерациясынын Борбордук банкы
FAO (FAO)	Food and Agricultural Organization of the United Nations